

Rapport 2007:24 R

Studier – karriär – hälsa

– en utvärdering av högskolornas arbete
med studievägledning, karriärvägledning
och studenthälsovård

Högskoleverket • Luntmakargatan 13 • Box 7851, 103 99 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post hsv@hsv.se • www.hsv.se

Studier – karriär – hälsa

– en utvärdering av högskolornas arbete med studievägledning,
karriärvägledning och studenthälsovård

Utgiven av Högskoleverket 2007

Högskoleverkets rapportserie 2007:24 R

ISSN 1400-948X

Innehåll: Högskoleverket, utredningsavdelningen, **Karin Holmvall** och **Maria Lönn**

Formgivning: Högskoleverkets informationsavdelning

Tryck: Tryckeri, Ort, maj 2007

Tryckt på miljömärkt papper

Innehåll

Förord	5
Sammanfattning	7
Inledning	11
Studievägledning	17
Vägledning – börjar redan före högskolan	17
Central och lokal studievägledning	18
Ansvar och professionalitet är viktigt oavsett organisationsform	21
Kvalitetskontroll och uppföljning – en fallgrop	22
Karriärvägledning	25
En verksamhet på frammarsch	25
Vad är då karriärvägledning?	26
Viktig för fler än studenterna	27
Några observationer kring organisationen	28
Från utvärdering av projekt till löpande uppföljning	30
Studenthälsovård	31
Ramar för dagens verksamhet	31
Utformning och innehåll varierar	32
En arena för studentinflytande	35
Styrning och uppföljning – en fallgrop	35
Några studentröster om studenthälsans viktigaste uppgifter	37
Utblick – några särskilda grupper	39
Lärosättesbedömning	45
Det bästa lärosätet	46
På andra plats	46
Avslutande reflektioner	49
En helhetssyn på studentstöd är en kvalitetsaspekt	49
Stora skillnader mellan lärosätena	50
Arbetet med uppföljning, utvärdering och utveckling behöver förbättras	51
Räcker de förordningskrav som ställs i dag?	52
Värdet av information och god introduktion	53
Studenternas inflytande och ansvar	54
De viktigaste utvecklingsområdena inför framtiden	55
Referenser	59
Bilaga 1: Missivbrev och enkät	61
Bilaga 2: Kort beskrivning av studievägledningen	65
Bilaga 3: Kort beskrivning av karriärvägledningen	69
Bilaga 4: Kort beskrivning av studenthälsovården	73

Förord

Initiativet till denna utvärdering av studievägledning, karriärvägledning och studenthälsovård kom ursprungligen från Högskoleverkets studentråd. Bakom initiativet ligger tankar om att expansionen av högskolan och den breddade rekryteringen av studenter innebär att behovet av stöd till studenterna ser annorlunda ut i dag än tidigare. Det är därför angeläget att undersöka vilka förutsättningar som finns för detta arbete och hur verksamheten fungerar.

Att Högskoleverket genomför den här utvärderingen handlar också om att det finns flera aspekter på kvalitet inom högre utbildning. Huvudsakligen handlar utbildningskvalitet om faktorer som att ha kompetenta lärare och bra undervisnings- och examinationsformer. Det finns emellertid även andra aspekter som bidrar till kvalitet inom högre utbildning. Här fokuserar vi på olika typer av stöd till de studerande. Sådana stöd är viktiga för att studenterna ska må bra och prestera väl under sin studietid. I förlängningen bidrar de dessutom till att högskolan når sina utbildningsmål. Med samma synsätt har Högskoleverket tidigare utvärderat högskolornas arbete med jämställdhet, studentinflytande och mångfald, samverkan med omvärlden samt högskolans arbete med internationalisering.

I anknytning till denna rapport kommer en samling goda exempel att publiceras för att högskolorna ska kunna ta del och inspireras av varandras framgångsrika arbetsätt.

Den här utvärderingen ska följas upp om tre år. Vår förhoppning är då att högskolornas ledning har omsatt bedömgruppens rekommendationer i sin praktik och att de studerande har använt studien för att förbättra sitt inflytande över de utvärderade verksamheterna.

Sigbrit Franke
universitetskansler

Karin Holmvall
utredare

Sammanfattning

Den stora expansionen av högskolan och den breddade rekryteringen ställer nya krav på både utbildning och stödfunktioner. Arbetet med olika typer av stöd till studenter är på grund av detta viktigare än någonsin. Bland annat därför har Högskoleverket valt att utvärdera verksamheterna studievägledning, karriärvägledning och studenthälsovård.

En grundförutsättning för en god studietid är självfallet bra undervisning och i övrigt goda förhållanden på högskolan. Men som komplement till detta är väl fungerade stödfunktioner viktiga. För att arbetet med olika typer av stöd ska nå sitt syfte – att ge studenten så bra förutsättningar som möjligt att genomföra sina studier – krävs en helhetssyn på både studenten och det stöd som ska erbjudas. Vi menar att stödfunktionerna studievägledning, karriärvägledning och studenthälsovård kan motiveras både av studentens bästa och av ekonomiska skäl, eftersom en student som mår bra och klarar sin utbildning är gynnsam även för högskolan.

Fokus i utvärderingen ligger på de förutsättningar som givits för verksamheterna. Eftersom förutsättningarna i stor utsträckning ges av ett lärosätets ledning är de den viktigaste målgruppen för denna utvärdering. Personer verksamma inom de tre stödfunktionerna och studenterna är andra viktiga målgrupper.

Syftet med denna utvärdering är att stimulera högskolornas fortsatta utveckling och arbete med studievägledning, karriärvägledning och studenthälsovård. Bedömargruppen anser att dessa verksamheter i huvudsak fungerar bra och utförs av många kompetenta och engagerade personer. Det finns dock områden som vi anser är problematiska och nödvändiga att utveckla ytterligare. Dessa presenteras nedan.

Viktiga utvecklingsområden

På en övergripande nivå rekommenderar bedömargruppen följande:

- Ledningens engagemang och ansvarstagande måste öka genom att de aktivt deltar vid utformning av mål och riktlinjer, säkerställer uppföljning, utvärdering och utvecklingsarbete samt tar ställning i fråga om resurser. Det gäller särskilt för ledningen att se till att ett likvärdigt

stöd ges till alla studenter, främst vad gäller den lokala studievägledningen och sådan studenthälsovård som utförs av en extern part.

- Formerna för uppföljning och utvärdering ska utvecklas och systematiseras. Utifrån detta, och lärosätets övergripande målsättningar för studentstöd, är det sedan viktigt att bedriva ett utvecklingsarbete.
- Undersökningar som vänder sig till alla studenter, dvs. även de som inte besöker stödfunktionerna, bör genomföras i större utsträckning.
- Informationen till studenterna om stödfunktionerna behöver förbättras. Vi bedömer dock inte att information generellt saknas vid introduktionen till högskolestudier, utan att det snarare saknas uppföljande information senare under terminen.
- Lärosäten, kårer och studenter i allmänhet måste ta ett aktivt ansvar för att förbättra studenternas inflytande inom de aktuella funktionerna.

Utvecklingsområden inom respektive funktion

Inom de tre funktionerna har vi, utöver de ovan nämnda rekommendationerna, några specifika områden som vi särskilt vill lyfta fram.

För att förbättra arbetet med studievägledning rekommenderar bedömargruppen följande:

- De högskolor som har en samlad, central studievägledning bör arbeta aktivt för att åstadkomma en bra kunskap om och koppling till lärosätets olika ämnen och program.
- Den studievägledning som utförs på lokal nivå bör ha enhetliga riktlinjer och former för utvecklingsarbete över hela lärosätet.
- Det ska finnas rutiner för utbildning och fortbildning inom vägledning. Det gäller främst för de studievägledare som arbetar på lokal nivå.
- Studievägledare som har uppgiften på deltid bör ha tillräckligt stort tjänsteutrymme för kompetensutveckling.
- När studievägledning ingår som en del av annan tjänst, exempelvis en lärars, måste den förtydligas genom riktlinjer för verksamheten och utbildning av personen som ska ge vägledning. Lärosätets ledning behöver också ta ett större ansvar för uppföljning och utvärdering och stimulera utvecklingsarbetet.
- Sk. *early warning systems* bör användas i större utsträckning i syfte att så tidigt som möjligt fånga upp eventuella problem.

För att förbättra arbetet med karriärvägledning rekommenderar bedömargruppen följande:

- För att på bästa sätt kunna möta den stora efterfrågan på karriärvägledning bör alla lärosäten analysera studenternas behov för att sedan, i samarbete med dessa, vidareutveckla befintlig eller bygga upp en ny verksamhet.
- Att de lärosäten som ger karriärvägledning som poänggivande kurs närmare bör undersöka konsekvenserna av detta.

För att förbättra arbetet med studenthälsovård rekommenderar bedömargruppen följande:

- De lärosäten som har avtal med annan vårdgivare för att utföra studenthälsovård måste förvissa sig om att vården fungerar som det är tänkt och att den möter studenternas behov.
- De lärosäten som har valt bort medicinsk kompetens i den egna organisationen ska se till att det finns ett väl strukturerat samarbete med övriga vårdgivare så att studenterna får god möjlighet till medicinsk vård för studierelaterade problem.
- Formerna för lärosätesövergripande undersökningar av hur studenterna mår bör utvecklas. Sådana undersökningar är användbara instrument både för att utveckla studenthälsovården och för att identifiera andra problem inom hela eller delar av högskolan.

De bästa lärosätena

Vår bedömning är att Linköpings universitet är det lärosäte som arbetar bäst med studievägledning, karriärvägledning och studenthälsovård. På en delad andra plats kommer Lunds universitet, Göteborgs universitet, Umeå universitet, Kungl. Tekniska högskolan (KTH) och Högskolan i Halmstad.

Inledning

I denna rapport redovisas en tematisk kvalitetsutvärdering av studievägledning, karriärvägledning och studenthälsovård. De huvudsakliga målen är att beskriva och analysera hur högskolorna¹ arbetar med dessa stödfunktioner samt att identifiera de lärosäten som har de bästa arbetssätten inom områdena. För att sprida framgångsrika arbetssätt presenteras goda exempel i en separat skrift. Syftet med utvärderingen är att stimulera högskolornas fortsatta utveckling och arbete inom stödfunktionerna.

Målgrupper för rapporten är ledningen för högskolan eftersom vi undersöker förutsättningarna för verksamheten och dessa ges av ledningen. Personer verksamma inom de utvärderade funktionerna är en annan viktig målgrupp. Vår förhoppning är att inspirera till vidare verksamhetsutveckling genom att visa på andra högskolors erfarenheter, goda exempel och viktiga utvecklingsområden. Vi hoppas även att med denna rapport kunna bidra till att ge studenterna ökade möjligheter att utöva sitt studentinflytande.

En bedömaregrupp med olika erfarenheter och perspektiv

Arbetet har genomförts av en bedömaregrupp. Den är sammansatt för att bedömarna ska bidra med sinsemellan olika erfarenheter av, och perspektiv på, högskolans verksamhet. Gruppen består av fyra externa experter och två utredare från Högskoleverket:

- Lars Anell, ordförande i Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS) och tidigare styrelseordförande för Umeå universitet,
- Kerstin Lindbom, tidigare chef för studerandeenheten vid Lunds universitet,
- Maria Noleryd, student, Sveriges Förenade Studentkårer (SFS),
- Bo Samuelsson, professor och tidigare rektor för Göteborgs universitet,
- Karin Holmvall, utredare på Högskoleverket och projektledare,
- Maria Lönn, utredare på Högskoleverket.

Bedömaregruppens kallas i fortsättningen bedömaregruppen eller ”vi”.

1. Vi använder både begreppen ”lärosäte” och ”högskola” som samlad benämning för universitet och högskolor.

Går det att utvärdera stöd till studenter?

En första fråga man kan ställa sig är om det över huvud taget går att utvärdera funktioner som studievägledning, studenthälsa och karriärvägledning. Vi menar att man kan det. På samma sätt som när utbildning och forskning utvärderas använder vi oss av en arbetsmetod som bygger på en kombination av hårddata och kvalitativ *peer review*.

Vårt underlag har bestått av lärosätenas svar på en enkät med frågor om studievägledning, karriärvägledning och studenthälsovård² samt relevanta bilagor till enkätsvaren. Vi har också fått möjlighet att träffa representanter för 39 av landets lärosäten³, vanligtvis rektor, prorektor eller vicerektor som företrädare för ledningen, och personer verksamma inom de utvärderade funktionerna. I separata möten fick vi även ta del av studenternas syn på verksamheten. Vid lärosätetsmötena gavs tillfälle till fördjupad dialog utifrån de inkomna enkätsvaren, bilagt material och övriga reflektioner. Studentmötena gav ett brukarperspektiv på funktionerna och även en möjlighet att spegla lärosätets bild.

Det går alltså att utvärdera dessa funktioner, men däremot är det svårare att väga in de olika utgångspunkter som varje lärosäte har för att ta sig an dessa uppgifter. Räknat i antal helårsstudenter sträcker sig Högskolesverige från Operahögskolans 40 till Lunds universitets nära 30 000. Ett lärosäte kan ha ett väl avgränsat campus, vara utspritt i hela kommunen eller ha flera campus på olika orter. Uppgiften, framför allt i fråga om studievägledning och karriärvägledning, är också mer hanterlig för högskolor som är specialiserade inom ett eller ett fåtal områden. Den stora expansionen av högskolan och den breddade rekryteringen av studenter har påverkat högskolorna i olika utsträckning. En högskola med ett närmast konstant antal studenter ställs inte inför samma utmaning som en högskola där antalet studenter, ofta från icke-akademisk hemmiljö, har ökat kraftigt. En högskola med en stor andel distansstudenter står inför ytterligare en utmaning.

Högskoleförordningen är vägledande

När det gäller vad vi utvärderar *mot* vill vi framhålla följande. Högskoleförordningen anger att högskolorna ska tillhandahålla studievägledning och studenthälsovård, men inte hur eller i vilken omfattning. När det gäller karriärvägledning finns inget tydligt formellt ansvar, men många hög-

2. Missivbrev och enkäten ligger som bilaga 1.

3. De lärosäten som ingår i utvärderingen är de 36 statliga lärosätena, Chalmers tekniska högskola, Handelshögskolan i Stockholm och Högskolan i Jönköping.

skolor har ändå sådan verksamhet. Förordningen samt de utredningar och betänkanden som föregick den ger viss vägledning i bedömningsarbetet, men i stor utsträckning handlar vårt arbete om att identifiera de förutsättningar som vi anser kännetecknar en verksamhet av hög kvalitet.

Sammantaget har vårt underlag gett oss en klar bild av de överraskande stora skillnader som finns i arbetet med studievägledning, karriärvägledning och studenthälsovård, både i utformningen av verksamheten och i dess kvalitet. Vi kan konstatera att vare sig bra eller dålig verksamhet kan kopplas samman med någon särskild utgångspunkt, till exempel lärosätets storlek eller studentgruppens sammansättning. Det vi däremot kan se är att de som har reflekterat över sina utgångspunkter på ett bättre sätt möter de behov som finns.

Delarna och helheten

Studievägledning, karriärvägledning och studenthälsovård verkar i ett sammanhang där även annat stöd ingår. Tillsammans verkar allt sådant studentstöd i det större sammanhang som utgörs av utbildningen och forskningen, övrig verksamhet vid högskolan och det omgivande samhället. Detta har blivit tydligt för oss under arbetet med denna utvärdering.

Studievägledning, utöver vägledning för val inom utbildningen, hänger ihop med stöd i studieteknik, språkverkstäder m.m. Kurser i studieteknik ges både inom ramen för studievägledningen och inom studenthälsovården. I det senare fallet därför att problemet är tydligt kopplat till stress. Vissa menar att studievägledning och karriärvägledning är samma sak, medan andra hävdar att de är olika verksamheter längs en tidsaxel. Oavsett vad man anser i frågan kan man konstatera att de hör ihop. Studenternas behov av studenthälsovård är naturligtvis avhängigt deras studiesituation i övrigt, såsom upplägg på utbildningen samt lärarnas pedagogiska kompetens. Även hur den landstingskommunala vården ser ut påverkar behovet av studenthälsovård.

Vårt uppdrag har varit att beskriva och utvärdera studievägledning, karriärvägledning och studenthälsovård, men vi är alltså väl medvetna om att dessa funktioner hänger ihop och utgör delar av ett större sammanhang. Vi vill särskilt understryka att bra studentstöd aldrig kan kompensera för en undermålig undervisning.

Stöd till studenter är viktigare än någonsin

En högskoleutbildning är för många ungdomar en stor satsning – det handlar om att byta miljö, leva upp till höga krav, ta studielån och kan-

ske flytta hemifrån för första gången. Ofta är utmaningen särskilt stor för studenter från icke-akademiska hemmiljöer.

Sett i ljuset av expansionen av högskolan och det faktum att studentgruppen i dag är alltmer heterogen finns det anledning att tro att stöd till studenter är viktigare än någonsin. Lärosätena måste alltså ta ansvar inte bara de för de ”traditionella” studentgrupperna, utan också för satsningen på breddad rekrytering av studenter med avseende på social och etnisk bakgrund⁴. Expansionen har även inneburit att fler studenter än tidigare med lägre betyg antas till en högskoleutbildning. Det är alltså viktigt att högskolorna erbjuder dessa och andra studenter goda möjligheter att klara sina studier på bästa sätt. Här utgör olika typer av stöd en viktig del.

Kostnad eller investering?

Studievägledning, karriärvägledning och studenthälsovård kan ges med studentens bästa för ögonen eller motiveras av ekonomiska skäl. Lyckligtvis står dessa motiv – enligt vår bestämda uppfattning – inte i något motsatsförhållande. Vi menar att med dagens finansieringssystem så ligger satsningar att på olika sätt stödja studenterna helt i linje med lärosätenas ekonomiska intressen. Studenter som inte klarar att prestera undergräver lärosätets ekonomi.

Vi inser att en högskola ständigt måste prioritera delar av sin verksamhet framför andra och att stödfunktioner som dessa då är i farozonen. Det är därför viktigt att vara klar över konsekvenserna – redan på kort sikt – av olika nedprioriteringar. Att insatser inom studievägledning, karriärvägledning och studenthälsovård redovisas på kostnadssidan i budgeten är självklart. Om verksamheten utförs väl handlar det dock om en investering som ger avkastning i form av nöjda studenter som presterar bättre.

Vårt fokus och våra avgränsningar

Vi har valt att fokusera på förutsättningarna för verksamheten. Det vi avser med förutsättningar är i första hand ledning och styrning av verksamheten, verksamhetens struktur och organisation, arbetet med uppföljning och utvärdering samt samarbetet mellan olika stödfunktioner och med andra aktörer.

I viss mån har vi även undersökt verksamheten i sig genom att vi i våra möten med studenterna har fått deras syn på hur verksamheterna fungerar.

4. I ett aktuellt regeringsuppdrag beskriver och diskuterar Högskoleverket högskolornas arbete med breddad rekrytering, dnr: 649-457-06. Uppdraget presenteras i juni 2007.

Högskoleverket har i *Studentspegeln 2007*⁵ ställt frågor om huruvida den svarande studenten har sökt stöd och i vilken grad man är nöjd. Resultaten från undersökningen kompletterar bilden av hur verksamheten uppfattas av de studentrepresentanter som vi har träffat.

I den här rapporten har vi valt att redovisa det som vi anser är de mest intressanta och viktiga iakttagelserna inom varje utvärderad funktion, medan korta beskrivande delar av verksamheten finns i bilagor. Utöver att utse de bästa lärosätena och exemplifiera iakttagelser och generella fenomen kommenterar vi inte enskilda lärosäten.

5. Högskoleverket (2007), *Studentspegeln 2007*, Högskoleverkets rapportserie 2007:20 R. *Studentspegeln* är en enkätundersökning om olika kvalitetsaspekter inom högre utbildning. Den skickades ut till 11 000 studenter och svarsfrekvensen var 55 procent.

Studievägledning

StudentspegeIn 2007 anger att 32 procent av de tillfrågade studenterna hade besökt studievägledningen under det senaste året. Av dessa var en majoritet, 60 procent, nöjda och 34 procent var missnöjda⁶.

I det här kapitlet presenterar vi de mest intressanta iakttagelserna från utvärderingen av studievägledningen och dessutom några områden som enligt bedömargruppen är avgörande för att verksamheten ska fungera väl. En kort beskrivning av lärosätens arbete med studievägledning finns i bilaga 2.

Vägledning – börjar redan före högskolan

Studievägledning kan ses som en kontinuerlig process som börjar med grund- och gymnasieskolans studie- och yrkesorientering, och fortsätter med högskolornas studievägledning inför valet att läsa på högskolan, vägledningen under utbildningens gång och slutligen vägledningen inför utträdet på arbetsmarknaden. Vi har här avgränsat oss till att undersöka den studievägledning som ges till redan antagna högskolestudenter.

Studievägledning har med olika formuleringar funnits med i högskoleförordningen eller motsvarande sedan länge. Redan 1969 formaliserades rollen som studievägledare och verksamheten reglerades centralt från Universitets- och kanslersämbetet, bland annat via befattningsutbildningar.

Studievägledningen regleras i dag enligt följande:

Studenter skall ges tillgång till studievägledning och yrkesorientering. Högskolan skall se till att den som avser påbörja en utbildning har tillgång till den information om utbildningen som behövs⁷.

I propositionen *Ny värld – ny högskola*⁸ poängteras att studievägledning är viktig för att stödja nyblivna studenter i deras studieval, för att bidra till att studenter vågar bryta mönster och välja utbildningsväg efter intresse snarare än social bakgrund samt för att bidra till god genomströmning.

6. De resterande sex procenten av studenterna hade inte någon uppfattning i frågan.

7. 6 kap. 3 § Högskoleförordningen (1993:100).

8. Regeringens proposition 2004/05:162, *Ny värld – ny högskola*, s. 158.

Central och lokal studievägledning

Landets lärosäten har organiserat studievägledningen på i huvudsak två olika sätt: antingen genom en samlad studievägledning på central nivå eller genom en lokal vägledning placerad på fakultetskanslier och/eller institutioner. Den lokala vägledningen förekommer oftast i kombination med en mindre, central vägledning.

Styrningen av den centrala studievägledningen ligger självklart på central nivå, även om det ofta finns ett tätt samarbete med andra nivåer. För den lokalt placerade studievägledningen ligger styrningen oftast på fakultetsnivå eller på institutionen, men i ett fåtal fall styrs den lokala verksamheten från den centrala förvaltningen. I den sistnämnda situationen är alltså utförandet lokalt, men inte styrningen.

Alla organisationsformer har sina för- och nackdelar och bedömargruppen anser inte att någon form är att föredra framför en annan – det viktiga är att kunna möta de utmaningar som är kopplade till den modell man har valt för att kunna ge studenterna ett väl fungerande stöd.

Central studievägledning – fokus på det vägledande samtalet

En fördel med en centralt placerad studievägledning är att den ger goda förutsättningar för att ge en likvärdig service till lärosätets samtliga studenter även om de befinner sig på olika institutioner, till exempel var den finns och öppettider. Karolinska institutet och Luleå tekniska universitet återfinns bland de lärosäten som valt att samla all studievägledning centralt.

På den centrala studievägledningen har vägledarna oftast en studie- och yrkesvägledarexamen. Många hävdar att detta innebär en särskild professionalitet som är en stor fördel och som borgar för bättre service till studenterna. De som valt den här modellen framhåller att kunskaper i vägledning är viktigare än rena ämneskunskaper och poängterar vikten av ”det vägledande samtalet”, där studenten ska få hjälp att själv se sina möjligheter snarare än att få ren information eller rekommendationer inför val.

Ytterligare en fördel är att vägledarna på central nivå i stor utsträckning är heltidsanställda, vilket gör att de kan koncentrera sig på sin uppgift, har utrymme för att vidareutbilda sig och kan sätta sig in i övergripande frågor, till exempel lärosätets totala utbildningsutbud, tillgodoräknande och tillträdesfrågor. Den centrala studievägledningen ligger ofta organisatoriskt på en studerandeavdelning inom förvaltningen, vilket främjar samarbete med andra verksamheter som internationella frågor, studenthälsovård och stöd till funktionshindrade studenter. Ett annat argument för en centralt placerad studievägledning är att vägledarna där är ”obundna” i förhål-

lande till institutionerna, vilket kan förhindra en potentiell lojalitetskonflikt mellan studentens och institutionens bästa.

Ett stort avstånd till vad som händer på institutionerna, och bristande ämneskunskap, kan dock vara en nackdel för en centralt placerad studievägledning. Till det kan läggas att studievägledningen i många fall blir mindre synlig i studentens vardag.

Lokal studievägledning – tydlig ämneskoppling

De flesta lärosäten har valt att ha en lokal studievägledning, ofta i kombination med en mindre, central studievägledning. Arbetsfördelningen är då, i generella termer, att den centrala vägledningen arbetar med rekrytering och de studenter som vill byta utbildningsinriktning, medan den lokala vägledningen stödjer studenterna inom ett visst ämnesområde eller en viss utbildning i kursval och andra frågor. De som är studievägledare på institutionsnivå är ofta lärare med en examen inom det aktuella ämnet, eller ibland doktorander. Vid ett fåtal lärosäten har exempelvis institutionssekreterare uppgiften att ge studievägledning, eller kanske snarare studieinformation. Om man väljer en sådan lösning anser bedömargruppen att det är viktigt att den som utför arbetet är rustad för uppgiften och att det finns möjlighet till studievägledning på annat håll inom högskolan.

Styrningen av den lokala studievägledningen sker oftast på institutionen (eller motsvarande) men i några fall av den centrala förvaltningen. En möjlig fördel med central styrning, trots att verksamheten utförs lokalt, är att det kan bidra till en likvärdig service på hela lärosätet genom att ledningen tar ett samlat grepp på utformning och utveckling av arbetet. För att den lokalt utförda, men centralt styrda, studievägledningen ska fungera väl anser vi det viktigt att studievägledarna deltar i institutionens arbete med verksamhetsplanering och dylikt.

Den lokala studievägledningens närhet till studenten kan ses både som en fördel och en nackdel. Å ena sidan kan närheten medföra att studievägledningen blir synlig i studentens vardag och vägledarens goda ämneskunskaper är också en fördel. Å andra sidan kan det vara problematiskt om en betygssättande lärare ska ge råd om studieval och eventuellt diskutera studierelaterade problem.

Många som arbetar med studievägledning på institutionsnivå har denna uppgift på deltid, och ibland på en mycket liten sådan. I materialet till denna utvärdering finns exempel på tjänster där mindre än 10 procent avdelats för studievägledning. Här finns en risk att rollen som studievägledare inte får det utrymme den behöver, till exempel när det gäller fort-

bildning, och att personen som arbetar med uppgiften inte får tillräckliga möjligheter att utföra sin uppgift på bästa sätt. Bedömaregruppen anser att det är mycket viktigt att tjänstetrymmet inte är för litet och att man inte har arbetsuppgiften under en alltför kort tid eftersom man då inte hinner sätta sig in i den.

Vi menar dock att ett tungt vägande skäl för en lokal studievägledning är de möjligheter som ges för att anpassa verksamheten utifrån lokala behov och förutsättningar. Denna möjlighet till lokala lösningar är ofta nödvändig vid de stora universiteten med många olika utbildningar och ämnen.

Studievägledning som en del av lärarrollen

På flertalet av de konstnärliga högskolorna, och även på Gymnastik- och idrottshögskolan (GIH), ingår studievägledningen som del av andra uppgifter, ofta för lärare, studierektor eller utbildningsledare. På dessa lärosäten kallas inte personen uttryckligen för ”studievägledare”, och uppgiften är bara i vissa fall tydligt uttalad.

På ungefär hälften av de aktuella högskolorna är särskilda personer utsedda till mentorer eller handledare, och förväntas då fylla funktionen som studievägledare bland sina andra arbetsuppgifter. På exempelvis Kungl. Konsthögskolan har varje student en tydligt angiven handledande professor och samarbetet följs upp i årliga enkäter. Hos den andra hälften av högskolorna förväntas vägledningen fungera, trots att ansvaret inte är särskilt uttalat, genom att studentantalet är litet och kontakterna med studenterna därmed frekventa.

Denna typ av studievägledning är ofta en pragmatisk lösning på ett mindre lärosäte där det finns små ekonomiska möjligheter till särskilda tjänster på hel- och deltid för denna funktion. En möjlig styrka med studievägledning i denna form är att mentorerna och handledarna ofta är väl insatta i ämnena, i likhet med de lokala studievägledarna som beskrivs ovan.

Att funktionen inte är skild från annan verksamhet kan dock innebära vissa risker. Lärosätena saknar i mycket stor utsträckning styrdokument och rutiner för uppföljning av sin integrerade studievägledning. Man hänvisar till sin litenhet och att det fungerar på informell basis. Det kan det säkert göra, men verksamheten blir då sårbar och personberoende. Andra problem är avsaknaden av utbildning för de personer som har uppgiften att ge studievägledning. Vid några av högskolorna är det även oklart för studenterna vem de kan söka sig till om de vill ha stöd.

Ansvar och professionalitet är viktigt oavsett organisationsform

Oavsett hur en högskola väljer att organisera sin studievägledning, med centralt eller lokalt utförande, och kanske även med decentraliserad styrning, är det viktigt att högskoleledningen tar ett ansvar för verksamheten. Här kan styrelsen för Linköpings universitet nämnas som ett exempel. Där har universitetsstyrelsen fastställt övergripande mål och riktlinjer för verksamheten och respektive fakultetsnämnd har utifrån dessa tagit fram vad som ska gälla inom deras fakultet. Överlag har vi dock sett betydande brister i det att både tillgången och kvaliteten på studievägledningen varierar kraftigt inom ett lärosäte, något som vi menar beror på bristande ansvar från ledningen. Vi har även sett flera exempel på miljöer där studievägledningen fungerar dåligt och i några fall till och med saknades.

Lösningar på utmaningarna inom olika organisationsformer

De olika formerna av studievägledning har, som vi ser det, några områden som är viktiga för att vägledningen ska fungera på ett bra sätt. Många lärosäten visar en stor medvetenhet om detta och har utformat en bra organisation för att kunna tillhandahålla en studievägledning av god kvalitet till studenterna. Andra lärosäten tycks dock vara relativt omedvetna om möjliga problem och saknar genomtänkta strategier.

För ett lärosäte som har valt en central organisation för sin studievägledning är det viktigt att arbeta aktivt för att åstadkomma en så bra ämneskoppling som möjligt. Karolinska institutet och Högskolan i Halmstad har löst detta genom att vägledarna har uttalat ansvar för vissa program eller ämnen och att de också arbetar i nära samarbete med aktuell utbildning via bland annat program- och institutionsnämnder.

På en högskola som har valt att ha en lokal studievägledning kan gemensamma riktlinjer och former för utvecklingsarbete bidra till en jämn kvalitet över lärosätet. Exempel på bra arbetssätt för detta finns bland annat vid universiteten i Stockholm, Uppsala, Umeå och Linköping. Det är också viktigt att uppnå god professionalitet inom själva vägledningen genom ett systematiskt arbete med utbildning och fortbildning av personalen. Flera av högskolorna har bra rutiner för detta. På exempelvis Lunds universitet samlar den centrala studievägledningen alla vägledare 10 gånger per år för att diskutera arbetsmetoder m.m. Vid Uppsala universitet erbjuder den centrala studievägledningen befattningsutbildning för alla vägledare, en kurs som ges i samarbete med Stockholms universitet. Flera lärosäten

erbjuder alltså utbildning, men det är oklart hur stor andel av studievägledarna som faktiskt deltar, då kurserna oftast inte är obligatoriska.

Den studievägledning som ingår som en del av lärarrollen eller liknande kräver, enligt vår bedömning, betydligt större tydlighet och kanske även mer utrymme i form av tid. Det bör finnas dokumenterade mål och riktlinjer för de personer som ska ge studievägledning för att de ska veta vad som förväntas av dem. Tydlighet gentemot studenterna är också viktig, till exempel vad de kan förvänta sig och vem de kan ta kontakt med. I övrigt gäller detsamma som för annan lokal studievägledning, dvs. utbildning för uppgiften och att man bör undvika att mentorn eller handledaren är en av studentens huvudlärare. Vår uppfattning är att man alltid ska undvika alla former av studievägledning där studenten står i en beroendeställning till den som ger vägledning.

Tydliga arenor för studentinflytande saknas

En annan observation som vi har gjort är att studentinflytandet när det gäller arbetet med studievägledning är begränsat. Detta kan hänga samman med att det saknas tydliga arenor för inflytande eftersom förvaltningen inte har beslutande och beredande organ för denna typ av verksamhet på samma sätt som för rena utbildningsfrågor. Att studievägledning inte är en huvuduppgift utan en stödfunktion, och dessutom oftast är organisatoriskt utspridd, försvårar ytterligare. Bedömargruppens bild är också att studenterna inte har lyft frågan till rektor eller annan högre instans ens i de fall de har tyckt att det har funnits stora problem. Studentinflytande och studenternas ansvar diskuteras vidare i de avslutande reflektionerna.

Kvalitetskontroll och uppföljning – en fallgrop

Vi har med förvåning konstaterat att närmare hälften av högskolorna inte har några dokumenterade mål och riktlinjer för studievägledningen. Det går naturligtvis att ha en bra verksamhet även utan riktlinjer, men det finns då risk för bristande kontinuitet, ojämn kvalitet och svårigheter att följa upp och utveckla verksamheten.

När det gäller uppföljning, utvärdering och därmed också utvecklingsarbete inom studievägledningen så konstaterar vi ovan att de ofta är bristfälliga. Uppföljning och utvärdering görs i huvudsak riktat mot personalen. De signaler som personalen fångar upp i den dagliga verksamheten används sedan bland annat tillsammans med löpande självvärderingar i diskussioner om det fortsatta arbetet. Några lärosäten använder sig även

av besöksstatistik som ett underlag. Studievägledningen följs upp och utvärderas i olika typer av personalmöten och inte minst i samband med verksamhetsplaneringen.

En generell iakttagelse är att den centrala studievägledningen arbetar mer systematiskt med sitt uppföljningsarbete än vad den lokala vägledningen gör. Detta är kanske inte så förvånande då lokal studievägledning är en verksamhet som ofta bedrivs på deltid i en miljö där fokus i första hand ligger på utbildning och forskning.

Utvärdering gentemot studenterna är ovanligt

Vissa lärosäten följer upp sin studievägledning gentemot studenterna. Det görs på individuell nivå med hjälp av enkäter till dem som besöker studievägledningen. Ett exempel på det är den centrala studievägledningen på Högskolan Kristianstad där man i en enkät ställer frågor om varför den besökande studenten sökt vägledning och hur man upplevt mottagandet, vägledarens kompetens och engagemang m.m. Många lärosäten följer upp gruppaktiviteter på det här sättet.

Bredare undersökningar som riktar sig mot alla studenter, dvs. även dem som inte har besökt studievägledningen, är ovanliga, men förekommer i form av återkommande studentbarometrar. Exempel på detta är Karolinska institutet, Lunds universitet och Högskolan i Halmstad där man, utöver den vanliga uppföljningen i samband med planeringsprocessen, har frågor om studievägledning i studentbarometrarna.

Kombinationen av att många lärosäten inte har dokumenterade mål och riktlinjer för sin studievägledning och att vägledningen framför allt följs upp gentemot personalen och i vissa fall de besökande studenterna, ger en dålig utgångspunkt för utvecklingsarbetet. Med tanke på resultaten från *Studentspegeln 2007*, där majoriteten av dem som hade besökt studievägledningen förvisso var nöjda, men en tredjedel angav att de var missnöjda, är detta något som högskolorna borde arbeta vidare med. Här tycks finnas ett behov av utveckling och förbättring. Enligt vår bedömning finns det exempel på bra former för utvärdering och innovativt utvecklingsarbete men dessa bör användas i betydligt större utsträckning än idag.

Early warning system – ett bra sätt att identifiera behov av stöd

En bra metod för att tidigt identifiera behov av studievägledning och eventuellt även andra typer av stöd är ett *early warning system*. Brett använt kan

det fungera för att identifiera både individer som kan ha nytta av stöd och utbildningar och institutioner där det finns behov av förbättringar.

De flesta lärosäten har någon form av *early warning system*, men ofta är det bara på vissa institutioner eller enstaka utbildningar och inte över hela lärosätet. Genom tidiga enkäter och uppföljning av studieresultat via exempelvis Ladok⁹, identifierar man problem i ett tidigt skede och erbjuder därefter riktade insatser till enskilda studenter. I vissa utbildningar finns så kallade poängtrösklar som studenterna måste klara för att gå vidare och dessa fungerar då också som varningssignaler. De studenter som har kommit efter i studierna kontaktas och erbjuds på frivillig basis stöd via studievägledning, språkverkstäder eller studenthälsovård. Handelshögskolan i Stockholm och Högskolan i Skövde är några av de få lärosäten som arbetar med *early warning system* över hela lärosätet.

Naturligtvis är den enskilde studenten ansvarig för sina studier och även för att söka hjälp när det behövs. *Early warning system* kan dock fungera som ett sätt att fånga upp de ”tysta” studenter som inte hänger med och som kanske inte heller aktivt söker stöd förrän problemen fått alltför stora proportioner, eller som helt enkelt bara avbryter sina studier. Det är dock viktigt att komma ihåg att det finns ett integritetsproblem inbyggt i detta genom att det kan uppfattas som kränkande att studenten, en vuxen individ, blir erbjuden hjälp utan att ha bett om den. Omsorgsfullt hanterat ger ett *early warning system* i alla fall en möjlighet för både den enskilde studenten och högskolan att spara mycket möda, tid och även pengar.

9. *Ladok* (Lokalt ADB-baserat studiedokumentationssystem) är ett nationellt system för uppgifter om studerande.

Karriärvägledning

Karriärvägledning är en relativt ny form av stöd till studenter som på många högskolor är under utveckling. Det är inte självklart vad som ingår i verksamheten, men målet är detsamma: att på olika sätt stödja studenterna vid deras utträde på arbetsmarknaden.

Det faktum att karriärvägledning på de flesta högskolor är en relativt ny företeelse skiljer den från studievägledning och studenthälsovård som är mer etablerade. Detta gör att vi i det här kapitlet ser det som vår främsta uppgift att redovisa hur denna verksamhet är utformad och vad den innehåller, snarare än att framföra synpunkter på hur den bör bedrivas. Det senare tror vi kommer att få en större plats i uppföljningen av den här utvärderingen.

Ytterligare beskrivning av lärosätenas arbete med karriärvägledning finns i bilaga 3.

En verksamhet på frammarsch

Hälften av lärosätena har i dag karriärvägledning, vilket kan jämföras med ca en tredjedel år 2004¹⁰. De enkätsvar som vi har fått redovisar i första hand den karriärvägledning som ges vid ett arbetslivscenter eller som en tydlig del av studievägledningen. Förutom att karriärvägledning i denna bemärkelse har blivit allt vanligare, uppfattar vi det också som att den blivit allt viktigare och något som studenterna alltmer efterfrågar. En ökade efterfrågan är även något som högskolorna har noterat och många anser att verksamheten behövs inom högskolan.

Den ökade efterfrågan på karriärvägledning är något som har framkommit i bedömargruppens möten både med lärosätesrepresentanter och med studentrepresentanter. Tänkbara anledningar till detta är den bild som media ger av akademikerarbetslösheten och att dagens heterogena studentpopulation delvis ställer andra krav. En förändrad arbetsmarknad med mindre fokus på tydliga yrken och mer på personliga kompetenser samt Bolognaprocessens fokus på anställningsbarhet kan vara andra skäl.

10. Högskoleverket (2004), Högskolan samverkar, Högskoleverkets rapportserie 2004:38 R.

Till bilden av den ökade efterfrågan på karriärvägledning kan läggas resultat från *Studentspeglan 2007*. När det gäller karriärvägledning hade 20 procent av de tillfrågade studenterna en uppfattning om huruvida de var nöjda med karriärvägledningen på sitt lärosäte eller inte. Bland dessa var två tredjedelar missnöjda med den medan en tredjedel var nöjda.

Vår bedömning är att efterfrågan på karriärvägledning inte tillgodoses av alla högskolor i dag, något som också lyftes fram av Högskoleverkets bedömaregrupp när samverkansuppgiften utvärderades. Alla högskolor bör därför genomföra en behovsanalys bland sina studenter och därefter, i samarbete med studenterna, vidareutveckla eller utforma en verksamhet som på bästa sätt möter denna efterfrågan. Vår bedömning är att det lärosäte som väljer att satsa på en väl utvecklad karriärvägledning också får en konkurrensfördel när det gäller rekrytering av studenter.

Vad är då karriärvägledning?

Karriärvägledning kan ses som bredare än den verksamhet som bedrivs vid ett arbetslivscenter eller som en tydlig del av studievägledningen. Den bredare definitionen kan sägas omfatta alla lärosätets verksamheter för att stödja studenternas utträde på arbetsmarknaden. Vi anser att det är viktigt att det på en högskola bedrivs olika typer av aktiviteter under studenternas utbildningstid med detta syfte. Bland de lärosäten som har en bred verksamhet finns Linköpings universitet, Högskolan i Jönköping och Handelshögskolan i Stockholm.

Som nämnts tidigare är karriärvägledningen ofta under utveckling, och det är inte helt självklart vad den innefattar. För att förtydliga hur vi ser på vägledningen har vi valt att dela upp verksamheten i tre steg. Första steget omfattar de insatser som riktar sig till presumtiva studenter, i första hand information om arbetsmarknaden, som syftar till att ge en bild av arbetslivet efter en viss utbildning eller examen. Steg två är den karriärvägledning som är integrerad i utbildningen, exempelvis verksamhetsförlagd utbildning, projekt- och examensarbeten på företag och studiebesök på arbetsplatser. Det tredje, och sista, steget är aktiviteter som direkt syftar till att stödja studenter som ska ge sig ut på arbetsmarknaden. Återkoppling på ansökningshandlingar, träningsintervjuer och vägledande samtal är exempel på karriärvägledning i slutet av högskolestudierna. Sådana aktiviteter bedrivs ofta vid ett arbetslivscenter och det är denna del som såväl studenter som lärosäten oftast uppfattar som karriärvägledning.

Givetvis går de här tre stegen in i varandra och en aktivitet kan spänna över flera steg. Vi tycker ändå att beskrivningen är bra för att ge en bild av hur karriärvägledning på landets universitet och högskolor ser ut. En mer utförlig beskrivning av verksamheter inom de olika stegen av karriärvägledning presenterar vi i figuren i bilaga 3.

Poänggivande kurser i karriärvägledning?

Vi har inte värderat de olika aktiviteterna i förhållande till målet med karriärvägledningen. Det finns dock några företeelser som vi ställer oss negativa till. Exempelvis anser vi det inte vara önskvärt att personalen vid ett arbetslivscenter ska ha möjlighet att påverka i enskilda rekryteringsärenden i de fall företaget vänder sig till lärosätet för att få hjälp. Likaså menar vi att villkoren för, och konsekvenserna av, att man vid några lärosäten ger sina studenter karriärvägledning som poänggivande kurser bör undersökas närmare. Vår bedömning är att det senare främst används att få finansiering för verksamheten. Vi menar att ett lärosäte aktivt måste kunna ta ställning för att finansiera den karriärvägledning som man vill erbjuda på samma sätt som man gör för studenthälsovård och studievägledning. Bedömargruppen ställer sig givetvis positiv till de inslag av karriärvägledning som finns inom olika former av arbetslivsintegrerat lärande.

Viktig för fler än studenterna

Målgruppen för karriärvägledning är nästan uteslutande studenter på kurser eller program. Som nämns ovan riktar sig verksamheten i det första steget, enligt vår beskrivning ovan, även till presumtiva studenter. Det bör också nämnas att några lärosäten, däribland Göteborgs universitet, vänder sig till arbetslösa f.d. studenter. Vi menar att karriärvägledning även kan gynna ännu fler grupper. Sett ur exempelvis högskolans perspektiv kan kunskap från karriärvägledningen användas för vidareutveckling av både utbildningen och högskolans övriga verksamhet. Återkoppling från arbetslivet, exempelvis via uppföljning av tidigare studenter, är här en värdefull ingrediens som bland annat Chalmers och Handelshögskolan i Stockholm använder sig av. Värdet av studentuppföljningar som ett verktyg för utveckling av utbildningarna har också regeringen tidigare uppmärksammat på av Högskoleverkets styrelse¹¹.

11. Högskoleverkets styrelse (2006), Angående uppföljning av tidigare studenter, reg. nr 69-570-06.

För exempelvis Göteborgs och Karlstads universitet anges arbetsgivare i sig vara en viktig målgrupp, och man ser det som centralt att potentiella arbetsgivare känner till studenternas kunskaper och kompetenser samt att de ges möjlighet att påverka utbildningens innehåll. Att det omgivande samhället ska gynnas av lärosätets karriärvägledning kan bland annat utläsas av målformuleringar för universiteten i Umeå och Linköping.

Några observationer kring organisationen

Kan studievägledare även vara karriärvägledare?

Karriärvägledning i bemärkelsen stöd och vägledning inför steget ut på arbetsmarknaden kan antingen ges av särskilda karriärvägledare på ett arbetslivscenter eller inom ramen för studievägledningen. Det senare görs exempelvis på Handelshögskolan i Stockholm och Högskolan i Halmstad. Vi menar att dessa båda funktioner ligger nära varandra och givetvis ska samordnas. Vi tror däremot att det kan vara svårt för en och samma person att vara både studievägledare och karriärvägledare. Studievägledarna har ofta inte tid eller möjlighet att hålla sig à jour med arbetsmarknaden eller ha kontakter med arbetsmarknadens olika aktörer, samtidigt som de ska känna till högskolans olika utbildningar och ha alla nödvändiga kontakter inom högskolan. Vi tänker oss hellre en mer renodlad roll som karriärvägledare med inriktning mot att hjälpa studenten att identifiera intressen och yrkesambitioner, en vägledare som dessutom kan ange vilka lämpliga arbeten som finns och hur studenten kan få ett arbete efter sin examen. För att kunna utföra sina uppgifter på bästa sätt ser vi gärna att karriärvägledaren har erfarenheter från arbetslivet utanför högskolan, något som få karriärvägledare har idag.

På olika platser i organisationen

Arbetslivscenter finns oftast inom studentadministrationen eller som en del av lärosätets samverkansavdelning. Här kan först nämnas Södertörns högskola som har arbetslivscenter inom såväl studentadministrationen som den så kallade samverkansavdelningen. Det kan också finnas fakulteter som har ett eget arbetslivscenter. Vid två större lärosäten – Lunds och Göteborgs universitet – finns arbetslivscenter på central nivå och även på fakultetsnivå.

De konstnärliga högskolorna har en speciell situation med sina ofta yrkesverksamma lärare. Eftersom lärarna kan branschen kan de också stödja

studenterna och dessutom förmedla kontakter som kan leda till arbete efter avslutad utbildning. Det är givetvis positivt att ha lärare som har branschkunskap och möjligheter att stödja studenterna. Samtidigt är det viktigt att studenterna inte blir beroende av enskilda lärare för sin framtida yrkeskarriär. Det är också tänkbart att det uppstår konkurrens mellan lärare och student om samma jobb eller uppdrag, något som vi menar motverkar en fullgod karriärvägledning.

Oavsett hur karriärvägledningen är organiserad har vi noterat att en karriärvägledares uppgifter ofta är många och omfattande. Det tycker vi givetvis är bra, men med tanke på de begränsade resurser som finns för verksamheten – ofta två till fyra årsarbeten – är vår bedömning att det överlag behövs en tydligare prioritering av de aktiviteter som ska finnas inom funktionen.

Kårerna arrangerar arbetsmarknadsdagar

Bedömaregruppen har noterat att många studentkårer arbetar aktivt för att underlätta studenternas utträde på arbetsmarknaden. Det handlar främst om att arrangera arbetsmarknadsdagar med inbjudna företag, myndigheter, fackförbund etc. Att arrangera de här arbetsmarknadsdagarna är något som de tillfrågade studenterna ställer sig uteslutande positiva till. Förutom att det ofta ger ett ekonomiskt tillskott till kårverksamheten så är det ett projekt som ger enskilda studenter möjligheter att omsätta teoretiska kunskaper i ledarskap och ekonomi i praktik samt att komma i kontakt med presumtiva arbetsgivare. Ett gott stöd ges ofta från lärosätet, till exempel i form av gratis lokaler och administrativt stöd.

Finansiering och samarbete

Karriärvägledning ges i nära samverkan med det omgivande samhället. Det kan handla om att verksamheten vid ett arbetslivscenter till stor del är externt finansierad eller att näringslivet och den offentliga sektorn deltar i styrgrupper, på arbetsmarknadsdagar eller i annan verksamhet.

När det gäller finansiering är det förstås positivt att exempelvis näringslivet eller kommuner vill stödja verksamheten. De flesta lärosäten med sådan finansiering har också goda erfarenheter av detta. Något lärosäte anser dock att verksamheten blivit alltför styrd av finansierarna, och varken lärosätet eller studenterna var nöjda med lösningen. I dag bedrivs därför den verksamheten med grundutbildningsanslag.

Vid Umeå universitet bedrivs karriärvägledningen i nära samarbete med kommuner, företag, fackförbund och arbetsförmedling. Man har också ett

samarbete med Luleå tekniska universitet i dessa frågor. KTH har också ett brett samarbete och även en nära kontakt med rekryteringsföretag. Även vid Karlstads universitet finns omfattande samarbete med externa parter. Tillsammans med utbildningsrepresentanter ingår de externa parterna i rådgivande grupper till projekt och bidrar, utöver det finansiella stödet, också med sina kontaktnät och erfarenheter. Här kan också nämnas den satsning på entreprenörskap som möjlig karriärväg som Linköpings universitet gjort tillsammans med offentliga och privata aktörer.

Från utvärdering av projekt till löpande uppföljning

En stor del av högskolornas granskning av karriärvägledning har hittills skett genom utvärdering av mer avgränsade insatser och projekt. Eftersom karriärvägledning till stor del övergått till en mer beständig verksamhet är det nu dags att följa upp den löpande. Vi har dock inte sett något lärosäte som i dag har tillräcklig uppföljning, även om det finns exempel på lärosäten som kommit en bit på vägen. Exempelvis följer Södertörns högskola upp verksamheten i sin verksamhetsberättelse och Göteborgs universitet använder kontinuerliga utvärderingsenkäter gentemot studenterna och analyserar besöksstatistik. Vid Chalmers har man, utöver statistik och utvärdering av de olika studentaktiviteterna, även uppföljning gentemot de arbetsgivare som man arbetar med. Vid bland annat Umeå universitet bedrivs ett utvecklingsarbete för att kunna följa upp verksamheten med hjälp av nyckeltal.

Studenthälsovård

StudentspegeIn 2007 visar att 8 procent av de tillfrågade studenterna hade besökt studenthälsovården under det senaste året och av dessa var en betydande majoritet, 80 procent, nöjda och 13 procent angav att de var missnöjda¹².

I detta kapitel presenteras de mest intressanta iakttagelserna som rör studenthälsovården och några områden som vi anser är centrala för att verksamheten ska fungera väl. En kort beskrivning av studenthälsovården finns i bilaga 4.

Ramar för dagens verksamhet

Högskolorna är sedan 1992 huvudmän för studenthälsovården och ansvaret formuleras i högskoleförordningen:

Högskolorna skall ansvara för att studenterna har tillgång till hälsovård, särskilt förebyggande hälsovård som har till ändamål att främja studenternas fysiska och psykiska hälsa¹³.

Studentkårerna var de som drev studenthälsovården fram till 1992 då ansvaret flyttades över till högskolorna. Tanken med att flytta ansvaret var att säkra verksamhetens kvalitet, förbättra kontinuiteten och minska variationerna i kvalitet och omfattning mellan studieorterna. Den formella inriktningen på verksamheten ändrades dock inte i samband med det överflyttade ansvaret.

En tillbakablick i utredningar och betänkanden som behandlar studenthälsovård visar att fokus för verksamheten skulle ligga på förebyggande vård samt sociala och kurativa insatser, och i mindre utsträckning på somatisk vård¹⁴. Tanken med studenthälsovården var att den ska fungera som ett komplement till annan offentlig vård, att den ska jämföras med

12. De resterande sju procenten av studenterna hade inte någon uppfattning i frågan.

13. 1 kap. 11 § högskoleförordningen.

14. Statens offentliga utredningar, Framtida studerandehälsovård (SOU 1975:7) samt regeringen, Hälsovård för högskolestuderande (Departementsserien 1982:12).

företagshälsovården och att den ska vara specialiserad på studentens unika situation och speciella problem¹⁵.

Formuleringarna i högskoleförordningen ger alltså stor frihet till högskolorna att själva utforma sin verksamhet utifrån egna prioriteringar och lokala förutsättningar. Det faktum att det inte heller är självklart vad som egentligen är *förebyggande* vård ger ytterligare tolkningsutrymme i utformningen av studenthälsovården. En vidare diskussion kring för- och nackdelar med ökad styrning av högskolornas arbete med stöd till studenter förs i våra avslutande reflektioner.

Utformning och innehåll varierar

Studenthälsovården ser olika ut på olika högskolor. Flertalet driver verksamheten i egen regi, medan andra sluter avtal om studenthälsovård med ett annat lärosäte, med studentkåren, eller med en annan privat eller offentlig vårdgivare. Målen för verksamheten är i stort sett desamma på högskolorna men kompetensprofilerna är olika. I avsnitten nedan diskuterar vi dessa observationer ytterligare.

Förebyggande och studierelaterad är nyckelord för verksamheten

Det råder en bred samsyn bland högskolorna om att studenthälsovårdens främsta uppgift är att arbeta förebyggande med studierelaterade problem, och att den ska vara ett komplement till övrig vård. De allra flesta har verksamhet inriktad mot stressrelaterade och psykosociala problem, något som svarar mot de behov som redovisas i en aktuell rapport över hälsoläget bland studenterna¹⁶. Graden av mer medicinskt inriktad vård varierar. Exempelvis har några lärosäten varken sjuksköterska eller läkare. Andra menar att de behöver ha beredskap för att ta hand om smärre ärenden av medicinsk karaktär för att skapa en god allmän atmosfär på lärosätet och ha trovärdighet som ”hälsovård”. Ytterligare ett argument för att ha medicinsk kompetens inom studenthälsovården anges vara att stress och annan psykisk ohälsa inte sällan är bakomliggande orsaker till medicinska problem. Medicinsk kompetens lyfts också fram som viktig i det förebyggande arbetet och vid planering av verksamheten. Vi är tveksamma till

15. Statens offentliga utredningar, Studenten och tvångsanslutningen (SOU 1990:105).

16. Sveriges Förenade Studentkårer (2006), *Stoppa pressarna! – 17 punkter för att minska den psykiska ohälsan bland studenter*, SFS-rapport 2006.

om att det är rimligt att studenterna inte har tillgång till någon medicinsk vård på studenthälsovården, speciellt med tanke på att den ska liknas vid företagshälsovård där man oftast har den kompetensen.

Som nämns ovan är det inte självklart vad som är *förebyggande* vård, och det är heller inte självklart vad som är *studierelaterad*. Man kan tänka sig att studierelaterade är alla tillstånd som påverkar studierna, alternativt tillstånd som är orsakade av studierna. Dessa två tolkningar resulterar naturligtvis i olika inriktningar på verksamheten. Om tolkningen är att alla tillstånd som påverkar studierna är studierelaterade så bör studenthälsovården ta sig an de flesta hälsoproblem eftersom det allmänna hälsotillståndet påverkar studierna. De flesta högskolor har inte tolkat studierelaterat på detta breda sätt, utan att det handlar om sådant som har sin grund i studierna. När det gäller vad som är förebyggande, i relation till behandlande hälsovård, kan man hävda att en viss vårdinsats kan vara behandlande för ett tillstånd samtidigt som det förebygger ett än svårare tillstånd.

Liknande mål, men olika kompetensprofil

Kompetensprofilen inom studenthälsovården på landets lärosäten skiljer sig åt betydligt, trots att målsättningen för verksamheten är likartad. Följande yrkesgrupper kan förekomma i olika konstellationer: folkhälso pedagog, kurator, sjuksköterska, barnmorska, psykolog, psykiater, allmänläkare och sjukgymnast. Hos en del stora lärosäten, exempelvis vid Uppsala, Stockholms och Lunds universitet, finns en bred kompetens med flera av de ovan nämnda yrkesgrupperna. Många andra högskolor erbjuder kurator och sjuksköterska. Så gör till exempel KTH och Högskolan i Jönköping. Vid Högskolan Dalarna, Mälardalens högskola och Högskolan i Skövde har man däremot aktivt helt valt bort den medicinska kompetensen i den egna organisationen.

Mindre lärosäten saknar i praktiken resurser för att ha fler än en till två årsarbetare. Valet faller då ofta på att ha en sjuksköterska och en kurator. Men det finns även exempel på studenthälsor som har två kuratorer eller två sjuksköterskor med olika profiler. Många mindre lärosäten har valt att komplettera de egna personalresurserna med ett väl utvecklat samarbete med en närliggande vårdcentral, alternativt genom att anlita exempelvis en läkare eller sköterska på timbasis. Exempelvis köper Mälardalens högskola in en sjuksköterska på timmar som komplement till sina kuratorer och friskvårdspedagoger. Vid Växjö universitet har man utvecklat ett samarbete med den lokala vårdcentralen, som erbjuder särskilt anpassad vård

till universitets studenter¹⁷. Bedömargruppen vill framhålla att det viktigt att ha bra samarbete med den landstingskommunala vården om lärosätet har bortprioriterat den medicinska kompetensen för sin studenthälsovård. Det är angeläget att studenterna på ett bra sätt ges möjlighet till medicinsk vård av studierelaterade problem.

Oavsett val av kompetensprofil ser vi tecken på att den tenderar att konserveras eftersom högskolornas ledningar i många fall överlåter åt personalen att utforma verksamheten. Resultatet blir då ofta att ”lika anställer lika”. Givetvis känner personalen verksamheten väl och vet hur den i praktiken ska bedrivas, men det vi vill peka på är att ledningen på detta sätt försummar chansen utforma studenthälsovården i relation till utbildningen och övrigt stöd.

Vad gäller de stora variationerna i kompetensprofil så ger de självfallet olika effekter på den studenthälsovård som bedrivs. Vi har svårt att uttala oss om huruvida en viss prioritering, exempelvis att ha enbart kuratorsstöd, strider mot förordningen. Denna diskussion återkommer vi till i de avslutande reflektionerna.

I egen eller andras regi?

Det finns ytterligare sätt att bredda studenthälsans kompetens på än att ha ett samarbete med den landstingskommunala vården, nämligen att låta en annan vårdgivare utföra studenthälsovården. En sådan vårdgivare erbjuder sina tjänster till många och kan därför erbjuda en bred kompetens. Detta har många mindre lärosäten, och även lärosäten som finns på flera campus valt att göra. Exempelvis har Högskolan Väst anlitat Previa, som finns på två av deras tre campus, och som även kan besökas av distansstudenterna på deras respektive hemorter. I Stockholm har ett tiotal mindre lärosäten avtal med Studenthälsan i Stockholm vars huvudman är Stockholms universitet. I Göteborg anlitar både Göteborgs universitet och Chalmers Göteborgs förenade studentkårer som leverantör av studenthälsovård.

För de lärosäten som driver verksamheten i egen regi ligger ofta studenthälsovården som en egen enhet under Studentcentrum, studerandeavdelning eller motsvarande. Vi vill poängtera att ansvaret för att verksamheten ska fungera väl och tillgodose studenternas behov alltid ligger på högskolan oavsett vem som utför den.

17. Mer om den så kallade Campushälsan finns att läsa i samlingen av goda exempel.

En arena för studentinflytande

Bedömargruppen instämmer med den uppfattning som Högskoleverket gett uttryck för: att ett fungerande studentinflytande är avgörande för att studenthälsovården ska kunna utformas på ett bra sätt¹⁸. Vi bedömer att det i dag finns goda möjligheter till studentinflytande och studentmedverkan i denna verksamhet.

På de flesta lärosäten ingår studentrepresentanter i referensgrupper och styrelser, och vi bedömer att samarbetet överlag fungerar väl. Troligtvis finns det en historisk förklaring till detta, eftersom studenthälsovården tidigare drevs av studentkårerna. Samarbetet underlättas sannolikt också av att studenthälsan ofta är en särskild organisatorisk enhet och dessutom är en verksamhet som funnits under lång tid.

Studenterna tycks alltså i stor utsträckning vara med i diskussionerna på olika plan om studenthälsovården. Det är viktigt att de också är med i själva utformningen av uppdraget till studenthälsovården, oavsett om lärosätet själv utför vården eller om den drivs i någon annans regi. Här kan exempelvis Linköpings universitet nämnas, där ingår studenterna i samverkansgruppen för studentfrågor, där arbetsmiljöfrågor bereds. Studenterna ingår även i Studenthälsans styrelse, där inriktning och prioritering av studenthälsovårdens arbete beslutas.

Styrning och uppföljning – en fallgrop

Det finns alltså många olika sätt att utforma sin studenthälsovård på och vi kan inte se att något sätt är att föredra framför något annat, så länge man undviker de största fallgroparna. Här redovisar vi dessa.

En observation är att vissa lärosäten som ”köper” sin studenthälsovård, oavsett om det är från ett annat lärosäte eller från en annan organisation, oftare tycks brista i sin uppföljning av verksamheten. I flera fall framkom det att högskolan inte visste om det fanns en tydlig beställning till leverantörerna och vad den i sådana fall innehöll, vilken service studenterna kunde få och i vilken mån studenthälsovården verkligen utnyttjades. Vi uppfattar inte att problemet består i att verksamheten drivs i någon annans regi. Det bedömer vi snarare kan vara en mycket bra och praktisk lösning, särskilt för ett mindre lärosäte. Som nämnts tidigare är det trots allt fortfarande högskolan som ansvarar för verksamheten, dvs. att följa upp och se till att studenthälsovården fungerar som det är tänkt och att den möter

18. Högskoleverket (1999), Högskolans ansvar för studenthälsovården, Högskoleverkets rapportserie 1999:6 R.

studenternas behov. Här kan Göteborgs universitet ses som ett exempel på hur man gör en genomtänkt upphandling. Där har man, i samarbete med studenterna, tydligt definierat vad man vill ha och formulerat det i en kravspecifikation som sedan styr upphandlingen.

Majoriteten av lärosätena har dokumenterade mål och riktlinjer för verksamheten. De flesta har också någon form av uppföljning av verksamheten riktad mot studenthälsans personal. Det handlar då om att personalen reflekterar över verksamheten i samband med verksamhetsuppföljningen, och då med hjälp av bland annat besöksstatistik. Inte fullt hälften av högskolorna anger att de utvärderar sin verksamhet genom att undersöka vad studenterna tycker. Detta görs oftast genom väntrumsenkäter, deltagarenkäter vid gruppaktiviteter och utvärderingar av kuratorskontakter, exempelvis vid Högskolan Gävle, Luleå tekniska universitet och Linköpings universitet. Ett fåtal högskolor, till exempel Högskolan i Halmstad och Lunds universitet, gör även breda undersökningar av studenternas syn på studenthälsovården.

Ta temperaturen på högskolan

Ett exempel på utvecklingsarbete som bedrivs är de lärosätesövergripande undersökningar som vissa högskolor genomför för att ta reda på hur studenterna mår. Här ser bedömargruppen ett användbart instrument för att vidareutveckla högskolan i en positiv riktning.

Undersökningarna genomförs ofta i samarbete mellan högskolan och studentkåren. Resultaten kan användas för att förbättra både studenthälsovården och annat som påverkar studenternas situation under studietiden. Det undersökningarna visar kan ge information om lärosätet i sin helhet, men kan också brytas ner på institutions- eller programnivå. Exempelvis har man vid Handelshögskolan i Stockholm ändrat på rutinerna för hur nyantagna studenter tas emot samt justerat schemaläggning och tentamensplanering som en följd av en undersökning om studenternas välbefinnande. Andra exempel på förändringar som gjorts till följd av denna typ av undersökningar är kurser i studieteknik på KTH och alkoholpreventivt arbete vid Växjö universitet. Vid Umeå universitet har man utifrån en undersökning som gjorts, bland annat konstaterat att man behövde förbättra arbetsmiljöarbetet vid institutionerna och utveckla rutinerna introduktionen av nya studenter. Dessutom har man funnit att det pedagogiska utvecklingsarbetet är viktigt för att stödja lärarna i deras arbete. I en undersökning av den psykosociala miljön konstaterar Lunds universitet att orsaker till delar av den så kallade stressproblematiken ligger utanför

själva studiesituationen. Det kan handla om höga personliga krav och en svår arbetsmarknad, medan andra delar finns inom universitet, exempelvis ett svagt stöd från lärare.

Några studentröster om studenthälsans viktigaste uppgifter

Med tanke på att det inte är självklart vad förebyggande och studierelaterad vård innebär, kan det vara intressant att höra vad studenterna anser att studenthälsovårdens viktigaste uppgifter är. Bedömaregruppen har därför ställt den frågan vid alla möten med studentrepresentanterna. Uppfattningarna har ibland gått isär, men några synpunkter återkommer ofta. Många har pekat på vikten av att studenthälsovården är lättillgänglig och gratis. Studenterna tycker att det är viktigt att studenthälsovården arbetar förebyggande, framför allt med stressrelaterade problem och alkoholprevention. Många pekar också på att den kurativa vården är mycket viktig eftersom stressproblematiken i högskolan är stor och det ofta är svårt att få den hjälpen i offentlig vård. Några menar att studenthälsan är viktig för att ge vård till internationella studenter som kan ha svårt att navigera i den svenska offentliga vården, och kanske får betala höga avgifter om de saknar ett svenskt personnummer och/eller kommer från länder utanför EU eller EES.

Ett område där studenterna har tyckt olika är huruvida studenthälsovården ska tillhandahålla en bred medicinsk kompetens eller inte. Några menade att studenthälsovården behöver medicinsk kompetens om det är svårt att få hjälp inom den offentliga vården på studieorten. Andra tyckte att studenthälsovården inte behöver ha den kompetensen och att det innebär ett felaktigt utnyttjande av resurserna.

Utblick – några särskilda grupper

I enkäten uppmanade vi lärosätena att kommentera hur studievägledning, karriärvägledning och studenthälsovård fungerar för deras doktorander, funktionshindrade studenter och internationella studenter. Vi ville också ha synpunkter på de tre verksamheterna ur ett jämställdhetsperspektiv. Dessa grupper och jämställdhetsperspektivet berörs, trots vår uppmaning, inte i någon större utsträckning i enkätsvaren. Det är därför svårt att dra några generella slutsatser utifrån det underlag vi har fått, men vi vill nedan förmedla några intryck, och även kort redovisa hur några lärosäten arbetar för att stödja dessa studerandegrupper.

En förklaring till de få kommentarerna angående detta kan vara att många lärosäten har angett att de inte vill utforma särlösningar för specifika grupper, utan snarare har som mål att stödja dem inom den ordinarie strukturen. Vi anser dock att det är viktigt att ta hänsyn till de olika gruppernas speciella förutsättningar för att kunna ge bästa möjliga stöd, utan att för den skull utmåla dessa grupper som ”problem”.

Internationella studenter

Allt fler internationella studenter läser på svenska universitet och högskolor. Många är så kallade *free movers* – studenter som kommer till Sverige på egen hand utan att ingå i ett utbytesprogram. Dessa studenter läser ofta en hel utbildning på masternivå. Andra internationella studenter ingår i utbytesprogram mellan högskolor i olika länder, vilket oftast innebär att de studerar i Sverige en kortare tid och får mer omhändertagande inom ramen för utbytet.

Antalet *free movers* i framtiden kommer att påverkas av huruvida Sverige inför studieavgifter för studenter utanför EU och EES. När det gäller antalet studenter från länder inom EU och EES är det troligt att de kommer att öka i förhållande till antalet svenska studenter. Orsaken är den ökade rörligheten som följer med Bolognaprocessen.

Den internationalisering av den högre utbildningen, som den här studentgruppen innebär, är självfallet positiv. Det finns dock farhågor om att det stora behovet av studentstöd till denna grupp riskerar att tränga undan resurser till övriga studenter. När det gäller hälsovården är det kostsamt för vissa av studenterna att besöka läkare, något som i sin tur medför att

studenthälsovården kan bli hårt belastad av frågor som kanske egentligen borde hanteras av den landstingskommunala vården. Studenthälsovården möter i många fall de internationella studenternas behov genom att ha information om verksamheten på engelska på webben och ibland genom att ge dem enklare medicinsk vård.

Internationella studenter har också behov av särskilt anpassad studievägledning, huvudsakligen för att de inte kan svenska. Flera lärosäten har därför valt att lägga studievägledning för denna grupp på sitt så kallade *international office*, till exempel Umeå universitet och Högskolan Dalarna. Andra har särskilt utvalda studievägledare som ska ge stöd till denna grupp. Exempelvis har Karolinska institutet, Luleå tekniska universitet och Lärarhögskolan i Stockholm valt denna lösning.

Funktionshindrade studenter

När det gäller studievägledning, karriärvägledning och studenthälsovård för funktionshindrade studenter har vi endast fått några exempel på arbets sätt. Bland dessa finns att man vid Blekinge tekniska högskola har särskild information om studenthälsovård riktad till funktionshindrade studenter, och att Högskolan i Halmstad har en särskild beskrivning av studievägledning för den här gruppen. Vid Högskolan i Skövde och Lärarhögskolan i Stockholm finns särskilda studievägledartjänster för funktionshindrade.

Ytterligare ett exempel är Högskolan Dalarna, där samordnaren för funktionshindrade bistår studenterna i deras studieval. Högskolan har formulerat sin helhetssyn på ett sätt som vi tror fångar in samordnarens uppgift även på andra högskolor:

Samordnaren har till uppgift att särskilt bistå studenter som har ett funktionshinder och diskutera både utbildningsval och eventuellt behov av pedagogiska stödåtgärder eller anpassningar av studiesituationen med avseende på funktionshindret. Målet är att dessa studenter ska ha möjlighet att genomföra sina studier på samma villkor som övriga studenter.

Bedömargruppen ser det som positivt att högskolorna gör särskilda insatser för denna grupp, men har samtidigt i flera fall svårt att få en överblick av hur stödet är utformat för att passa eventuella särskilda behov.

Doktorander

Största problemet för doktoranderna är bristen på karriärvägledning, något som är särskilt viktigt i dag då allt fler forskarstuderande går mot en karriär utanför högskolan och arbetslösheten för vissa grupper av forskar-

utbildade är betydande. Att det finns en efterfrågan på karriärvägledning från doktoranderna är något som bland annat Malmö högskola beskriver i sitt enkätsvar.

Några lärosäten menar att studievägledning och karriärvägledning ska ges av handledaren, men en sådan lösning är problematisk om handledaren saknar kunskap om arbetsmarknaden utanför akademien. Det är också problematiskt om handledarrollen kopplas samman med karriärvägledning, eftersom handledarens och doktorandens intressen inte självklart sammanfaller. Ett bra initiativ är att man på Karolinska institutet har startat *Junior faculty*, som är ett karriärutvecklingsprogram med kurser av olika slag. Dessutom anordnar lärosätet så kallade karriärdagar med externa aktörer och har även individuell rådgivning. *Junior faculty* var initialt tänkt för yngre disputerade forskare, men är numera öppet även för doktorander i slutet av sin utbildning, något som bedömargruppen tycker är positivt. I de fall som en doktorand är antagen vid ett universitet för att kunna utföra sin forskarutbildning på en högskola utan vetenskapsområde är det viktigt att den vägledning som behövs erbjuds inom utbildningen.

När det gäller hälsovård så kan de forskarstuderande som har doktorandtjänst söka sig till den företagshälsovård som erbjuds alla anställda. Doktorander utan doktorandtjänst har tillgång till studenthälsovården. Det gäller i vissa fall även för dem med sådan tjänst. Bedömargruppen anser här att risken att doktoranderna varken får hälsovård från företags- eller studenthälsovård är mycket liten.

Ur ett jämställdhetsperspektiv

Även när det gäller studievägledning, karriärvägledning och studenthälsovård har högskolorna haft få kommentarer utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Det exempel som vi har sett när det gäller att utforma studentstödet för att möta skilda behov är Högskolan i Jönköping som har haft samtalsgrupper uppdelade på ”kill- och tjejgrupper” inom studenthälsovården.

Några lärosäten har kartlagt fördelningen av besök mellan män och kvinnor till studenthälsovården och kartläggningarna visar att fler kvinnor än män kommer dit. Detsamma framgår även i *Studentspegeln 2007*. Den högre andelen kvinnor som besöker studenthälsovården ser i stort sett ut att reflektera att det i dag finns fler kvinnor än män på högskolan. När det gäller studievägledningen visar resultaten däremot att andelen män som besöker den är högre än andelen kvinnor.

En annan observation från *Studentspeglen 2007* är att närmare hälften av studenterna på civilingenjörsutbildningarna, som är mansdominerade, hade besökt studievägledningen det senaste året. Motsvarande siffra för de i huvudsak kvinnliga studenterna inom vård- och receptarieutbildningarna var 15 procent. Detta kan ha olika förklaringar. En förklaring kan vara att behovet av studievägledning inom vård- och receptarieutbildningarna är mindre eftersom valfriheten i utbildningen är begränsad. En annan kan vara att antalet studievägledare per student på de tekniska högskolorna är relativt hög och att tillgängligheten därmed är större.

Något som vi inte har undersökt i detalj, men tycker oss ha sett, är att det finns en kvinnodominans i personalen som arbetar med de undersökta stödfunktionerna. Detta är något som högskolorna borde fundera över.

Distansstudenter

Det allt större antalet distansstudenter medför nya krav på stöd till studenter, särskilt på de lärosäten där distansstudenterna utgör en stor andel. Man kan ställa sig frågan om det är rimligt att de erbjuds samma stödnivå som campusstudenter, särskilt när det gäller studenthälsovård. Det har vi diskuterat vid alla lärosätessmöten och alla är överens om att distansstudenter är en viktig grupp¹⁹ samtidigt som det finns relativt få insatser riktade till dem. Denna bild stämmer väl överens med de slutsatser som Myndigheten för nätverk och samverkan inom högre utbildning (NSHU) drar i en undersökning om studenthälsovården för distansstudenter²⁰. Parallellt med nämnda undersökning har NSHU även gjort en mer omfattande studie av stöd till denna studentgrupp²¹.

Att erbjuda distansstudenter studenthälsovård upplevs som komplicerat. Vår uppfattning är att de krav som distansstudenter kan ställa på studenthälsovård bör vara begränsade till den vård som kan ges genom telefonrådgivning eller information via internet. Det är i sammanhanget viktigt att komma ihåg att de studenter som läser på distans vanligtvis bor kvar på sin hemort, ofta studerar på deltid och vanligen är äldre och yrkesarbetande. På så sätt har de en annan studerandesituation än campusstudenter, och har ofta redan utarbetade kanaler för att komma i kontakt

19. Med ”distansstudenter” avses i detta avsnitt i första hand studenter som deltar i utbildning via internet, och inte befinner sig på campus i någon större utsträckning.

20. Myndigheten för nätverk och samarbete inom högre utbildning (2006), *Studenthälsovård för distansstudenter*.

21. Myndigheten för nätverk och samarbete inom högre utbildning (2006), *Stödfunktioner till distansstudenter*.

med primärvården. Frågan är då naturligtvis vilken kompetens primärvården har för att hantera eventuella studierelaterade problem.

En mer kvalificerad form av studenthälsovård kan möjligen erbjudas via internet genom vårdformen Ehälsa²². Exempel på det kan vara hjälptill-självhjälp, vissa behandlingar med kognitiv beteendeterapi och e-enkäter med normativ återkoppling. En studie från Umeå universitet visar att vissa lärosäten, bland annat de med relativt många distansstudenter, ser en potential när det gäller eHälsa²³. Andra menar att studenthälsovård till distansstudenter borde begränsas till att ge information via internet. I dagsläget är dock denna typ av vård begränsad till mindre komplexa problem och det finns vissa svårigheter när det gäller sekretessen.

Vad gäller studievägledning och karriärvägledning kan båda fungera relativt bra på distans med hjälp av e-post och telefon. Många lärosäten redovisar att de försöker ha bra information på webben, att de erbjuder studievägledning via webbkamera och att det i vissa fall finns samarbete med kommunala lärcentra. Många hänvisar också till nätverket Join IT²⁴. Vår bild är dock att Join IT än så länge huvudsakligen används för att studievägledarnätverket ska kunna hålla kontakt sinsemellan. I framtiden kan det därutöver bli ett hjälpmedel för att kunna ge kvalificerad vägledning till distansstudenter.

I den mer omfattande studien av stöd till distansstudenter från NSHU konstaterar man att en del studievägledare använder sig av webbkamera, men att tillgången till studievägledning i praktiken varierar avsevärt. NSHU understryker att det inte är tillräckligt att informera om stöd till denna grupp enbart på webben eller i en broschyr, utan att dessa former behöver kompletteras med riktade insatser, till exempel på lärcentra och digitalt via de så kallade lärplattformarna, de virtuella klassrummen för distansutbildning.

22. Centrum för eHälsa vid Uppsala universitet menar att eHälsa innebär ”användning av informations- och kommunikationsteknologi för att möta behoven av personal, vårdgivare, beslutsfattare, patienter och deras närstående, samt medborgare i stort, i vårdande och sjukdomsförebyggande syfte”.

23. Umeå universitet (2006), *Organisation och eHälsa hos Studenthälsan*, dnr 103-1522-06.

24. Join IT är ett nätverk inom NSHU som består av ca 130 studievägledare från högskolan.

Lärosätesbedömning

Vi har ägnat större delen av den här rapporten åt att på ett generellt plan beskriva och analysera högskolornas arbete med studievägledning, karriärvägledning och studenthälsovård. Verksamheten vid enskilda lärosäten har då omnämnts med syfte att exemplifiera olika förhållanden. Däremot har inga helhetsbilder presenterats av respektive lärosäte – det gäller för både det sammantagna arbetet eller för de enskilda funktionerna som har utvärderats.

I det här kapitlet presenterar vi de lärosäten som vi tycker utmärker sig mer än de övriga i det sammantagna arbetet med de tre stödfunktionerna. Vi har här tagit vår utgångspunkt i de tidigare analyserna. I dessa återfinns de kriterier som vi anser kännetecknar en god verksamhet för studievägledning, karriärvägledning och studenthälsovård:

- engagerad ledning,
- studentinflytande,
- dokumenterade mål och strategier,
- utvärdering och uppföljning av verksamheten både inom den egna organisationen och i form av studentundersökningar,
- metodiskt utvecklingsarbete,
- omfattande samarbete med externa aktörer, till exempel med lands-ting/kommun för studenthälsovården och med regionala företrädare för karriärvägledningen,
- god introduktion för nya studenter,
- väl fungerande informationsspridning till studenterna om funktionerna,
- *early warning system*,
- goda utbildnings- och fortbildningsmöjligheter för personalen.

Vi har haft för avsikt att bedöma lärosätena utifrån ett helhetsperspektiv. Det innebär att de lärosätena som vi lyfter fram nedan inte bara har väl fungerande enskilda verksamheter, utan också har tagit ett helhetsgrepp kring sitt arbete med stöd till studenter.

Det bästa lärosätet

Vi anser att Linköpings universitet är det lärosäte som sammantaget arbetar bäst med studievägledning, karriärvägledning och studenthälsovård. Här finns en helhetssyn gällande de olika stödfunktionerna och verksamheterna går in i varandra. Vid lärosätet finns en ledning som i såväl ord som handling engagerar sig inom dessa områden, exempelvis har den delgetts och tagit ställning till uppföljningar av verksamheterna. Ledningens engagemang borgar för ett gott studentinflytande, vilket vi också funnit genomsyrar verksamheterna. Linköpings universitet arbetar exempelvis aktivt för att säkra studentinflytandet genom att erbjuda introduktionsutbildning för studentkårerna. Avsikten är att kårrepresentanterna på bästa sätt ska kunna ta sig an den viktiga uppgiften att bidra med studentperspektiv och ge studentinflytande.

För verksamheterna finns dokumenterade mål och strategier vilka löpande följs upp och utvärderas inom den egna organisationen. Lärosätet bedriver sitt utvecklingsarbete utifrån bland annat utvärderingar och uppföljningar. Som en del av lärosätets strategi finns ett omfattande samarbete med aktörer utanför högskolan, till exempel regionen och landstinget.

Vid universitetet får nyantagna studenter både god introduktion till studierna och information om hur studievägledning, karriärvägledning och studenthälsovård kan utgöra ett stöd under studietiden. Det bör också nämnas att den tekniska högskolan vid Linköpings universitetet har ett *early warning system*. Personalen inom de olika funktionerna erbjuds fortbildning och handledning, något som vi bedömer är särskilt viktigt för att kvalitetssäkra den lokala studievägledningen.

På andra plats

Lärosäten som delar en ”andra plats” är Lunds universitet, Göteborgs universitet, Umeå universitet, KTH och Högskolan i Halmstad. Vid alla dessa lärosäten har vi funnit engagerade ledningar. Vi anser att det är särskilt intressant hur ledningarna för universitetet i Göteborg och Umeå arbetar för att hitta kvalitetssäkrade lösningar för ”det stora lärosätet” samt hur studentundersökningarna vid Lunds universitet och Högskolan i Halmstad tydligt engagerat desamma.

Dokumenterade mål och strategier för funktionerna finns, med något enstaka undantag, vid alla ovanstående lärosäten. I fråga om utvärdering och uppföljning finns däremot en skillnad. Här vill vi främst lyfta fram

det systematiska arbetet med utvärdering och uppföljning som sker vid Högskolan i Halmstad.

Alla fem har en god samverkan med aktörer utanför lärosätet, i synnerhet inom karriärvägledningen. Vi vill också nämna att den så viktiga informationsspridningen till studenterna verkar fungera mycket väl vid KTH och Högskolan i Halmstad samt att det finns ett *early warning system* vid de tekniska utbildningarna vid universiteten i Lund och Umeå. Vid samtliga fem lärosäten finns goda utbildningsmöjligheter för personalen.

Vi vill, utöver de mer övergripande kommentarerna om de fem lärosätenas verksamhet, nämna något om den karriärvägledning som finns vid Högskolan i Halmstad. Vid detta lärosäte menar vi att man verkar ha lyckats med att integrera studievägledning och karriärvägledning till en fungerande enhet. En sådan ambition finns vid flera lärosäten, men våra erfarenheter är att den inte alltid stämmer överens med det stöd som faktiskt ges till studenterna.

Avslutande reflektioner

I det här kapitlet ger vi våra avslutande reflektioner kring högskolornas arbete med studievägledning, karriärvägledning och studenthälsovård. Vi redovisar också de viktigaste utvecklingsområdena inför framtiden.

En helhetssyn på studentstöd är en kvalitetsaspekt

Högskolornas primära uppgift är utbildning och forskning. Olika typer av stöd är viktiga för att få studenter att må bra under sin studietid och i förlängningen också för att nå målen inom utbildning och forskning. Stöd till studenter blir därför en kvalitetsaspekt för hela högskolan, menar vi. Detta ligger också i linje med de ekonomiska villkor under vilka svenska lärosäten verkar. Det gäller att attrahera tillräckligt många studenter som klarar sina studier på avsedd tid.

Vi har granskat tre stödfunktioner, som alla har en egen identitet och betydelse. Vi vill emellertid betona vikten av att se stödet till studenter ur ett helhetsperspektiv. Det är viktigt att de olika verksamheterna samarbetar och går i varandra för att nå det gemensamma syftet – att ge studenter så bra förutsättningar som möjligt för att genomföra sina studier. I praktiken handlar det exempelvis om att studievägledning och karriärvägledning ger en kontinuitet i vägledningen in på högskolan, inom högskolan och slutligen ut i arbetslivet. Det kan också handla om att studenthälsovården och studievägledningen tar ett gemensamt grepp för att möta den stress som många studenter känner i dag, genom att exempelvis anordna gemensamma kurser i studieteknik. Ett samarbete som i bästa fall även inkluderar företrädare för utbildningarna.

I dag läggs en hel del resurser på arbetet med studievägledning, karriärvägledning, studenthälsovård och även andra stödformer. Naturligtvis är fullgoda resurser i form av pengar en viktig förutsättning för verksamheten. Men vi ser även att det finns en del förbättringar att göra inom befintliga ramar genom att systematisera arbetet.

Stora skillnader mellan lärosätena

I detta arbete har vi träffat många kompetenta och engagerade personer som arbetar med stöd till studenter. En bra och engagerad personal är naturligtvis central för att skapa en god verksamhet, men den yttersta begränsningen ges ändå av de förutsättningar som verksamheten får av högskolans ledning. Vi har sett stora skillnader mellan de olika lärosätenas verksamhet. Dessa skillnader kan inte förklaras av skilda utgångspunkter i form av antal studenter och därmed resurser för grundutbildning, organisationsform för de aktuella funktionerna eller studentgruppens sammansättning.

Vår bild är även att ledningarnas engagemang i de undersökta verksamheterna överlag är otillräcklig. Engagemanget tycker vi man kan utläsa från ledningens delaktighet i utformning och kommunikation av mål och riktlinjer, hur ledningen driver frågor kring arbetet med utvärdering, uppföljning och utveckling samt de resurser ledningen tilldelar verksamheterna. Vi vill nedan peka på de huvudsakliga skillnader vi ser mellan lärosätena.

Ansvaret ligger alltid på ledningen

Det är vanligt att både studenthälsovård och karriärvägledning utförs i samarbete med andra parter, och för studenthälsovården är det även vanligt att verksamheten utförs helt och hållet av en annan part än högskolan själv. Svenska kyrkan ställer i många fall upp med en studentpräst eller studentdiakon till studenthälsovården. Övrig offentlig vård har på en del orter också bidragit till att förstärka verksamheten. Karriärvägledning utformas i många fall i samarbete med externa parter såsom länsarbetsnämnden, kommuner och regionalt näringsliv. Vi ser mycket positivt på dessa samarbeten, men vill ändå påpeka att ansvaret för verksamheten alltid ligger på högskolan och dess ledning.

På de lärosäten där huvuddelen av både utförandet och styrningen av studievägledningen är lokal gäller samma sak. Högskolornas ledning måste där ta ansvar för att säkerställa att verksamheten utförs väl och att alla studenter får ett likvärdigt stöd.

Arbetet med uppföljning, utvärdering och utveckling behöver förbättras

Bedömaregruppen, och i många fall även högskolorna själva, ser att det finns brister i arbetet med uppföljning och utvärdering och därmed även i utvecklingsarbetet. Det görs i och för sig en del inom detta område, men det är ofta ad hoc-insatser som förvisso ger värdefull information för stunden, men som inte tillåter en jämförelse över tiden. Vi tror att en mer systematisk ansats kan ge betydande fördelar. Mål och riktlinjer för verksamheten bör ange vad som ska mätas. Utvärdering och uppföljning bör ske regelbundet med sikte på jämförbarhet över tid. Vi anser här att det finns mycket att vinna utan att det kräver mer resurser genom att olika undersökningar standardiseras och omvandlas till återkommande rutiner. Väl utfört kan denna typ av återkommande undersökningar bli ett värdefullt underlag för utvecklingsarbetet och även ett bra mått på hur studenterna mår.

Många högskolor beskriver att de följer upp sin studievägledning, karriärvägledning och studenthälsovård i verksamhetsuppföljningen. Underlag är då oftast de intryck som personalen får i den dagliga verksamheten och besöksstatistiken. Enkätundersökningar bland besökarna, både för individuella besök och gruppaktiviteter, är relativt vanliga. Bredare undersökningar, som även inkluderar dem som inte direkt besöker funktionerna, är betydligt mindre vanliga. Resultaten i *StudentspegeIn 2007* visar att närmare 70 procent av studenterna inte hade besökt studievägledningen det senaste året. Motsvarande siffra för studenthälsovården var drygt 90 procent. Oavsett vilka skäl de haft till att inte söka stöd – inget behov av det, ingen kunskap om att det fanns eller missnöje med kvaliteten – så finns säkert mycket intressant information att fånga upp i denna stora studentgrupp. Den informationen missar alltså lärosätena genom att i huvudsak fånga in de anställdas och de besökande studenternas syn på verksamheten.

Vad gäller utvecklingsarbetet är det naturligtvis viktigt att det styrs utifrån de behov som finns och utifrån det som kan fångas upp genom uppföljning och utvärdering. Men vi vill också peka på vikten och värdet av ett mer visionärt perspektiv, dvs. att man lyfter blicken från den dagliga verksamheten med dess konkreta och ibland kortsiktiga behov. Vad vill man med verksamheten? Är den utformad på bästa sätt för att nå dit? Vilka nya krav ställs i dag på stöd till studenter? Detta är viktiga frågor för personalen som arbetar med stödet och inte minst en angelägenhet för högskolans ledning. Vi menar också att samverkan lärosäten emellan och

erfarenhetsutbyte, bland annat genom de nationella nätverken för studievägledning och studenthälsovård, är viktiga för utvecklingen av funktionerna. Det gäller sådant som erfarenhetsutbyte om såväl verksamheterna i sig som uppföljning och utvärdering.

Räcker de förordningskrav som ställs i dag?

Med tanke på de stora variationer som vi har sett är det rimligt att ställa sig frågan om de tolkningsmöjligheter som högskoleförordningens formuleringar ger är för stora. Det gäller främst studenthälsovården, men även studievägledningen. En fördel med inte alltför detaljerade regler är att en högskola kan utforma verksamheten på ett flexibelt sätt och anpassa den till lokala förutsättningar. Även andra regler i högskoleförordningen anger i huvudsak endast ett minimum av ramar inom vilka verksamheter ska bedrivas. En nackdel med det stora tolkningsutrymmet kan vara att ambitionsnivån riskerar att läggas för lågt och att verksamheterna därmed blir otillräckliga. Att ställa mer specifika krav på studenthälsovården kan å andra sidan resultera i att högskolorna, framför allt de mindre som bara har ett fåtal årsarbeten, inte kan utforma sin verksamhet på bästa sätt i komplement till övrig vård.

En mer specifik frågeställning är om formuleringar i högskoleförordningen om studenternas tillgång till hälsovård ger stöd för krav på medicinsk kompetens inom studenthälsovården. Det skulle i så fall vara i linje med att studenthälsovården liknas vid företagshälsovård, där det oftast finns medicinsk kompetens. Bedömarens uppfattning är att förordningens bestämmelser ger sådant stöd. I de fall studenthälsovården driver arbetsmiljöarbetet på högskolan är det särskilt viktigt att denna kompetens finns. I de fall där man har valt bort den medicinska kompetensen till fördel för kurativa insatser ska högskolan ha ett väl strukturerat samarbete med landstingskommunala vårdgivare. Det bör nämnas att studenterna i denna utvärdering pekat på att studenthälsovårdens kurativa insatser är viktiga eftersom sådan hjälp oftast är svår att få inom övrig offentlig vård.

När det gäller studievägledning finns det inga liknande tolkningsmöjligheter. Detta kan bero på att innehållet i denna verksamhet av hävd är mer definierad.

Slutligen kan man fundera över om karriärvägledningen, som är en relativt ny verksamhet, tydligare bör lyftas fram i högskolornas uppdrag. I exempelvis högskoleförordningen saknas tydliga krav på just karriärväg-

ledning. Däremot finns krav på studievägledning och yrkesorientering. Rimligen kan den yrkesorientering som uttrycks i högskoleförordningen sägas vara en del av den karriärvägledning som i dag finns.

Oavsett eventuella tolkningssvårigheter i förordningstexter konstaterar vi att det ytterst handlar om högskolornas vilja och intresse av att arbeta med studievägledning, karriärvägledning och studenthälsovård. Bedömargruppen anser att det viktigaste är att högskolan prioriterar arbetet med stöd till studenter och att verksamheten utformas i nära samarbete med studenterna. Allt i syfte att erbjuda studenterna det stöd de behöver för att på bästa sätt genomföra sina högskolestudier och sedan gå ut i arbetslivet.

Värdet av information och god introduktion

En annan kvalitetsaspekt är att det finns tillräcklig information om funktionerna. Studievägledning och studenthälsovård har funnits länge på våra lärosäten. Det har därför kommit som en överraskning för oss att verksamheten ofta inte är väl känd bland studenterna. När vi undersökt varför det är så, har de studenter vi har träffat svarat att det inte råder någon brist på information, snarare tvärtom. Studenterna säger emellertid att de får den mesta informationen om funktionerna i samband med introduktionsperioden. Under denna korta tid precis i början känns oftast andra behov mer angelägna, till exempel var man köper kurslitteratur och äter lunch, och det är svårt att ta till sig annat än det mest nödvändiga. Ett generellt problem är att det i det stora informationsflödet är svårt att få personer att ta till sig information som de inte har behov av för stunden. Å andra sidan är det naturligtvis varje students eget ansvar att leta rätt på information när den behövs och det borde i de flesta fall vara görligt.

Högskolornas representanter är medvetna om att en stor del av de aktiva informationsinsatserna, dvs. när personal från funktionerna presenterar sig och sin verksamhet, sker under introduktionsperioden. Vid några lärosäten har man insett att den första informationen behöver följas upp för att budskapet verkligen ska gå fram, något som bedömargruppen anser är centralt. På exempelvis Högskolan i Halmstad upprepar man därför informationen om studentstöd en bit in på terminen.

En god introduktion till akademiska studier är naturligtvis viktig över huvud taget. Det handlar om att studenten ska känna sig delaktig och välkommen till utbildningen och livet på högskolan, något som på längre sikt kan förebygga problem som utanförskap och misslyckande i studierna.

Detta är något som många lärosäten arbetar aktivt med. Exempelvis formulerar sig Luleå tekniska universitet så här:

Ett gott studentmottagande ska starta en process där varje student känner ansvar för sin utbildning, sitt lärande och sin personliga utveckling. Studentmottagandet ska ge de nya studenterna ett positivt första intryck av universitetet, skapa trygghet och gemenskap samt ge en kunskapsmässig introduktion till universitetsstudierna²⁵.

Med en bra introduktion för nya studenter och upprepade informationstillfällen en bit in på terminen och under kommande terminer tror vi att man kan vinna mycket. Det gäller både att synliggöra olika typer av stöd och att göra inträdet på högskolan så bra som möjligt.

Studenternas inflytande och ansvar

Vi bedömer att studenter i allmänhet och studentkårers möjligheter att i praktiken utöva inflytande är goda för studenthälsovården, men sämre för studievägledningen. När det gäller karriärvägledningen är vår bedömning att lärosätena ännu inte funnit formerna för studentinflytande. Vår bedömning är också att de möjligheter som finns till inflytande utnyttjas i varierande utsträckning, i många fall väldigt lite. Vid några möten med studenterna har det framkommit att de inte är nöjda med studie- och karriärvägledningen eller med studenthälsovården, men samtidigt har de inte framfört sina synpunkter eller önskemål om förbättringar. Kåren fyller med andra ord inte sin larmfunktion.

Det kan finnas flera orsaker till det. En kan vara att det finns många platser i olika organ som studenterna förväntas besätta. En annan är att det saknas tydliga arenor för inflytande när det gäller studievägledning. Detta kombineras med att studenternas intresse för studentfrågor och kårens arbete generellt är lågt, något som konkret visar sig genom det mycket låga valdeltagandet vid kårvalen. Några av de kåraktiva vittnar om svårigheterna att engagera studenter och ser det som ett stort problem. En ytterligare förklaring till att studenterna inte utnyttjar sin möjlighet till inflytande kan vara en bristande kontinuitet i kårens arbete på grund av de korta mandatperioderna.

25. För mer information om hur Luleå tekniska universitet och andra arbetar med detta, och annat, hänvisas till de goda exemplen som publiceras i anknytning till denna utvärdering.

Vi ser en fara i att studenterna inte är delaktiga i arbetet med dessa stöd-funktioner, ett engagemang som är mycket viktigt för utformandet och utförandet av dem. Frågan om ett avskaffat kårobligatorium är dessutom åter aktuell. Vad det skulle innebära för studenternas möjligheter att engagera sig i dessa frågor är svårt att säga. Oavsett hur det går i fråga om kårobligatoriet så är det låga studentengagemanget och det, i vissa delar, dåliga studentinflytandet ett allvarligt problem som både lärosäten, kårer och studenter måste ta ett aktivt ansvar för att lösa.

Goda exempel finns dock. Som nämnt tidigare arbetar Linköpings universitet aktivt för att främja studentinflytandet. Där organiserar universitetet en introduktionsutbildning för studentkårerna för att på så sätt säkra ett bra studentinflytande²⁶.

De viktigaste utvecklingsområdena inför framtiden

Vid alla möten har vi ställt frågan om vilka som är de viktigaste områdena att prioritera och utveckla i framtiden när det gäller dessa funktioner och även i viss mån andra aspekter av högre utbildning. Frågan ställdes också i enkäten till lärosätena: vilka är de viktigaste utvecklingsområdena dels inom dessa tre verksamheter, dels inom andra typer av stöd? Bilden av de framtida utvecklingsområdena överensstämmer i stort mellan studenterna och lärosätesrepresentanterna. Den information som vi har fått redovisar vi nedan.

Flera omständigheter påverkar behovet av stöd. Det handlar om den breddade rekryteringen med avseende på social och etnisk bakgrund och det handlar om fler distansstudenter och internationella studenter än tidigare. Allt detta gör att det i dag ställs annorlunda, och kanske också högre, krav på olika typer av stöd. Andra omständigheter som ändrar stödbehoven är stor konkurrens på arbetsmarknaden för akademiker, inte minst för nyexaminerade, Bologna-processens fokus på anställningsbarhet, och att många högskolor anser att studenterna i dag har sämre förkunskaper med sig från gymnasieskolan. Ytterligare en aspekt är urholkningen av studiemedlen vilket innebär att många studenter i dag arbetar vid sidan av studierna²⁷. Några av dem vi talat med framhåller att en ökad rörlighet både nationellt och internationellt ökar behoven av stöd.

26. För mer detaljer hänvisas till de goda exemplen.

27. *Studentspegeln 2007* visar att närmare hälften av alla heltidsstudenter lönearbetar under en typisk sjudagarsvecka.

Högskolornas syn på framtida prioriteringar

Många högskolor anser att karriärvägledningen behöver permanentas, utvecklas och utvidgas för att möta studenternas efterfrågan på ett bättre sätt. Man anser även att Bologna-processen ställer nya krav på både studievägledning och karriärvägledning och pekar på vikten av att de båda områdena samarbetar i denna aspekt och andra, oavsett vald organisationsform. Flera högskolor vill utveckla sitt arbete med *early warning system* för att fånga upp problem tidigt och därefter erbjuda exempelvis studievägledning.

När det gäller studenthälsovården så tycker en stor andel av högskolorna att det psykosociala stödet behöver utökas, inte minst det stressförebyggande och även de så kallade våga tala-kurserna. Några pekar här på att studenthälsovården i större utsträckning borde ses som en resurs i högskolans arbetsmiljöarbete.

För många högskolor som har expanderat kraftigt det senaste decenniet är det en stor utmaning att anpassa verksamheten till expansionen. I många fall har arbetet med studentstöd helt enkelt inte hängtt med. En annan uppfattning som framhålls är att det är viktigt att samordna olika stödformer för att kunna möta studenternas behov så effektivt som möjligt.

Andra viktiga utvecklingsområden som högskolorna framhåller är pedagogisk utveckling för lärarna, och också att utbilda dem och övriga yrkesgrupper inom högskolan för att bättre kunna möta dagens studentpopulation utifrån deras förkunskaper och kulturella bakgrund. Utöver bra karriärvägledning menar flera att arbetsmarknadsanknytning av utbildningen på sina håll behöver förbättras. Fler undervisningstimmar inom vissa utbildningar är också viktigt för att skapa en bra studiesituation, liksom bättre introduktion för nya studenter. Satsningen på breddad rekrytering innebär, utöver behov av studie- och karriärvägledning, ett ökat behov av kurser i studieteknik och skrivstugor.

Studenternas syn på framtida prioriteringar

Studenternas bild av framtida prioriteringar är alltså i mångt och mycket samma som högskolornas. I tillägg till det som nämnts ovan kan ytterligare några saker nämnas. En första viktig prioritering var att studenterna i valet mellan mer resurser till utbildning eller till studentstöd ofta valde fler undervisningstimmar. Detta gällde framförallt inom humaniora och samhällsvetenskap. Studenterna anser också att en utvecklad pedagogik i

undervisningen, liksom bättre arbetslivskoppling i utbildningen, bör prioriteras.

När det gäller arbetet med stöd till studenter har flera studentrepresentanter lyft fram att studievägledningen på högskolan, oavsett institution eller fakultet, måste vara enhetlig och väl fungerande. Någon framhåller att det är bra att den verksamheten utförs lokalt eftersom det är där kunskapen om ämnesområdena finns, medan andra menar att en central, sammanhållen placering krävs för att det ska bli enhetligt. Andra studenter önskar att olika typer av stöd skulle ha en sammanhållen presentation via exempelvis en studentportal. När det gäller studenthälsovården har flera kommenterat att det ibland är för långa väntetider för kuratorssamtal och att studenthälsovården antingen behöver prioritera annorlunda inom verksamheten eller få en resursförstärkning. Andra kommentarer när det gäller hälsovården är att det behövs mer förebyggande verksamhet i olika former.

Avslutningsvis

Vi vill avsluta vår rapport där vi började, nämligen med att påminna om att stöd till studenter genom en väl fungerande verksamhet inom de tre stödfunktionerna ska ses som en investering – en investering som i dag är viktigare än någonsin. Satsningar i arbetet med stöd till studenter, tillsammans med en högkvalitativ utbildning, ger studenten goda förutsättningar för en bra studietid och ett bra utträde på arbetsmarknaden, något som är bra både för individen och för högskolan.

Referenser

Högskoleförordningen (1993:100).

Högskoleverket (1999), *Högskolans ansvar för studenthälsovården*, Högskoleverkets rapportserie 1999:6 R.

Högskoleverket (2004), *Högskolan samverkar*, Högskoleverkets rapportserie 2004:38 R.

Högskoleverket (2007), *Studentspeglin 2007*, Högskoleverkets rapportserie 2007:20 R.

Högskoleverkets styrelse, *Angående uppföljning av tidigare studenter*, reg. nr 69-570-06.

Myndigheten för nätverk och samarbete inom högre utbildning (2006), *Studenthälsovård för distansstudenter*, NSHU 2006.

Myndigheten för nätverk och samarbete inom högre utbildning (2006), *Stödfunktioner till distansstudenter*.

Regeringen, *Hälsovård för högskolestuderande* (Departementsserien 1982:12).

Regeringens proposition 2004/05:162, *Ny värld – ny högskola*.

Statens offentliga utredningar, *Framtida studerandehälsovård* (SOU 1975:7)

Statens offentliga utredningar, *Studenten och tvångsanslutningen* (SOU 1990:105).

Sveriges Förenade Studentkårer (2006), *Stoppa pressarna! – 17 punkter för att minska den psykiska ohälsan bland studenter*, SFS-rapport 2006.

Umeå universitet (2006), *Organisation och eHälsa hos Studenthälsan*, dnr 103-1522-06.

Bilaga I: Missivbrev och enkät

Till samtliga universitet och högskolor

Karin Holmvall
MISSIVBREV
2006-05-05
Reg nr 649-946-06

Nationell bedömning av stöd till studenter – studievägledning, studenthälsa och karriärvägledning

Universitetskanslern informerade i ett brev till rektor den 7 april om Högskoleverkets utvärdering av universitetens och högskolornas studievägledning, studenthälsa och karriärvägledning. Det är nu dags att samla in det skriftliga underlaget inför denna utvärdering.

Underlaget för utvärderingen kommer i huvudsak att vara era skriftliga svar på frågorna som bifogas detta brev. Bland annat utifrån svaren på frågorna kommer Högskoleverkets bedömargrupp att ställa kompletterande eller fördjupande frågor till er vid de möten som kommer att arrangeras under hösten.

Parallellt med den här utvärderingen arbetar Högskoleverket med ett regeringsuppdrag avseende lärosätenas arbete med breddad rekrytering²⁸. Inom ramen för regeringsuppdraget kommer Högskoleverket också att samla in information med hjälp av en enkät. I möjligaste mån samordnar vi dessa båda projekt.

Instruktioner

Vi behöver era svar på bifogade frågor senast den 25 augusti. Materialet ska lämnas dels i tryckt form (sju exemplar), dels i elektronisk form (ej nödvändigt ifråga om eventuella bilagor). Svaren ska skickas till Högskoleverket, att: Karin Holmvall, Box 7851, 103 99 Stockholm samt till e-postadress: karin.holmvall@hsv.se. Frågor om utvärderingen kan ställas till undertecknad via denna e-post eller på tfn: 08-563 085 81. Detta brev och bifogade frågor kommer även att skickas i elektronisk form till lärosätena.

Svaren bör omfatta högst 20 sidor. Därutöver har ni möjlighet att redogöra för högst fem goda exempel på ert arbete inom studievägledning, studenthälsa och karriärvägledning.

Med vänliga hälsningar
Karin Holmvall, projektledare

28. Reg. nr 649-457-06

Enkät för utvärdering av stöd till studenter – studievägledning, studenthälsa och karriärvägledning

Bedömaregruppens uppdrag och sammansättning

Syftet med utvärderingen av studievägledning, studenthälsa och karriärvägledning är att bidra till utvecklingen av dessa typer av stöd till studenter. Vår förhoppning är att göra det genom att dels beskriva och bedöma lärosätenas arbete inom de ovan nämnda funktionerna dels sprida goda exempel.

Till Högskoleverkets utvärdering har knutits en bedömaregrupp. I den ingår Lars Anell, f.d. styrelseordförande för Umeå universitet; Kerstin Lindbom, f.d. chef för studerandeenheten vid Lunds universitet; Maria Noleryd, Sveriges förenade studentkårer; Bo Samuelsson, f.d. rektor för Göteborgs universitet samt Karin Holmvall (projektledare) och Maria Lönn från Högskoleverket.

Enkätens disposition

Enkäten inleds med frågor som är gemensamma för studievägledning, studenthälsovård och karriärvägledning (fråga 1–3). Därefter ställer vi frågor som avser enskilda funktioner (fråga 4–7) och frågor av mer övergripande karaktär (fråga 8–11). Enkäten avslutas med att vi ber er om övriga synpunkter (fråga 12) och goda exempel. Vi är medvetna om att alla lärosäten inte kan besvara alla frågor.

Arbetet med enkäten

Vi vill gärna att ni kommenterar – där ni bedömer det relevant – hur stödet, förutom för studenter i grundutbildning, fungerar för doktorander, för de funktionshindrade studenterna samt för de internationella studenter som studerar vid ert lärosäte. Likaså är vi intresserade av era synpunkter på funktionerna ur ett jämställdhetsperspektiv.

Vi vill uppmuntra till en bred process inom lärosätet i arbetet med att besvara frågorna så att bland annat studenternas kunskaper tas tillvara.

Frågor

Gemensamma frågor för alla funktionerna

1. Studievägledning²⁹
2. Studenthälsovård
3. Karriärvägledning/Arbetslivscenter

För ovanstående funktioner vill vi att ni besvarar frågorna nedan. Ge för varje funktion en bild av arbetet på olika nivåer/delar av lärosätet samt samspelet dem emellan.

- a) Beskriv kortfattat verksamheten inom funktionen, exempelvis innehåll, aktiviteter, tillgänglighet, etc.
- b) Vilka motiv har lärosätet – utöver författningskrav – för att arbeta med funktionen?
- c) Beskriv innehållet i de styrdokument som reglerar arbetet med fokus på mål och strategier. Här vill vi bland annat få information om när dessa beslutades samt vilka perioder de omfattar. Bifoga gärna dokumenten.
- d) På vilket sätt anknyter mål och strategier till lärosätets övergripande mål?
- e) Hur är arbetet organiserat? Särskilt intressant är dels på vilka nivåer beslut fattas, dels var aktiviteten utförs.
- f) Hur sker uppföljning och utvärdering av verksamheten?
- g) Utifrån vilka kriterier sker utvecklingsarbete? Ange exempelvis hur ni arbetar med behovsinventering.
- h) Hur sker eventuellt samarbete med andra aktörer, och hur ser ansvarsfördelningen ut?
- i) Ungefär hur många årsarbeten finns för denna verksamhet? Ange vilka de huvudsakliga utbildningsbakgrunderna är hos personalen?

Funktions specifika frågor

4. Beträffande studenthälsovård – sker stöd främst individuellt eller i grupp?

29. Här avser vi studievägledning till studenter som redan studerar på högskolan, inte rekryteringsinsatser för presumtiva studenter.

5. Beträffande studenthälsovård – hur är balansen mellan förebyggande kontra behandlande respektive somatisk kontra psykisk vård?
6. Beträffande studenthälsovård – har lärosätet genomfört någon undersökning under de senaste åren för att ta reda på hur studenterna mår? Om ja, beskriv kortfattat resultaten och slutsatserna därav.
7. Beträffande studievägledning – vad läggs studievägledarnas tid på i stora drag? Här kan en uppdelning exempelvis göras mellan studievägledning, yrkesvägledning, kurativ verksamhet, tillgodoräknande-frågor och andra studierelaterade frågor.

Övergripande frågor

8. Hur tillgodoses studentinflytande i arbetet med stöd till studenter?
9. På vilket sätt sker samordningen/samarbetet mellan olika typer av stöd till studenter? Beskriv helhetsynen.
10. Vilka är de viktigaste utvecklingsområdena inom stöd till studenter? Kommentera gärna frågan utifrån de senaste 15 årens utveckling med ett ökat antal studenter och förändrad studentpopulation. Vi vill gärna ha synpunkter på de funktioner som är aktuella i denna utredning, men även på andra typer av stöd till studenter.
11. Beskriv er syn på nuvarande prioritering, styrning och villkor från statsmakterna för lärosätenas arbete med stöd till studenter.

Övrigt

12. Lämna eventuella synpunkter på denna utvärdering. Här kan ni även beskriva annat som ni särskilt vill framhålla i ert lärosätes arbete med stöd till studenter.

Goda exempel

I samband med vår utvärdering kommer vi att publicera goda exempel på insatser inom studievägledning, studenthälsa och karriärvägledning: såväl löpande verksamhet som projekt. Vänligen redogör för högst fem goda exempel från ert lärosäte. Varje exempel ska beskrivas på högst en A4-sida, och innehålla namn och e-postadress till kontaktperson(er) för eventuell komplettering av uppgifter. Vi måste förbehålla oss rätten att ändra i texten inför eventuell publicering.

Bilaga 2: Kort beskrivning av studievägledningen

Verksamheten

Studievägledarna vid lärosätena arbetar i huvudsak med studievägledning för presumtiva och befintliga studenter. Vägledningen kan sträcka sig från information om kurser och liknande samt mer personlig vägledning inom studierna och ut på arbetsmarknaden, till studiesociala eller kurativa samtal. När det gäller det sistnämnda pekar många på vikten av att hänvisa vidare till exempelvis studenthälsovården vid behov. Introduktion för nyantagna studenter, frågor rörande Bolognaprocessen, rådgivning i studieteknik och uppföljning av studenter är andra områden som studievägledarna arbetar med. Ytterligare arbetsuppgifter är olika typer av studieadministration: tillgodoräknande, studieuppehåll och examensfrågor.

Studievägledningarna arbetar i huvudsak med personliga möten, per telefon och e-post. I viss utsträckning finns även studievägledning i grupp, och på vissa håll finns möjlighet att få vägledning via webbkamera.

Studievägledningen har ofta omfattande samarbete både internt inom högskolan och externt. Internt samarbetar studievägledarna ofta med studenthälsan, med karriärvägledningen och med institutioner, programråd eller motsvarande. Externa samarbetspartners är andra universitet och högskolor, vägledare på grund- och gymnasieskola, NSHU, länsarbetsnämnder, arbetsförmedlingar, potentiella arbetsgivare, kommuner och Centrala studiemedelsnämnden. Många studievägledare är med i det nationella nätverket för studievägledare och i Join IT.

Vägledning till funktionshindrade och internationella studenter ligger ibland på den ordinarie studievägledningen, ibland på samordnaren för funktionshindrade respektive på internationella sekretariatet eller liknande.

Organisation och styrning

Drygt hälften av lärosätena har valt att ha en central studievägledning kombinerat med en lokal vägledning på en eller flera nivåer (fakultet, institution, program). Arbetsfördelningen är då oftast att den centrala studievägledningen arbetar med rekrytering av nya studenter och studenter som vill byta inriktning. Den lokala studievägledningen stödjer i huvudsak

studenter inom olika ämnesområden men arbetar även med rekrytering inom sina respektive ämnesområden. Vid cirka en tredjedel av de lärosäten som har valt att ha en studievägledning på flera nivåer, har den centrala vägledningen ett uttalat ansvar för att samordna nivåerna och exempelvis erbjuda befattningsutbildning och fortbildning för alla som arbetar med studievägledning.

Den centrala studievägledningen ligger ofta organisatoriskt på en central studerandeavdelning tillsammans med enheterna som arbetar med antagning och examen samt ibland även med internationella frågor, studenthälsovård och stöd till funktionshindrade studenter. När det gäller den lokala vägledningen är oftast både utförande och ansvar delegerade till fakultetskansli eller institution. Vid Chalmers, Örebro universitet och Lärarhögskolan i Stockholm har man emellertid valt modellen med lokalt utförande av stora delar av studievägledningen samtidigt som personalen organisatoriskt tillhör en central enhet.

Ett antal lärosäten har valt att ha en samlad, central studievägledning. På några av de mindre lärosätena handlar det om att det enbart är en eller ett fåtal personer som arbetar inom funktionen, till exempel Högskolan på Gotland och Handelshögskolan i Stockholm. På Karolinska institutet, Högskolan i Halmstad och Luleå tekniska universitet har man valt att samla all studievägledning centralt. Där ansvarar vägledarna för olika ämnen och program.

Vid de sju konstnärliga högskolorna och GIH ingår studievägledningen i andra tjänster som lärarens, studierektorns eller utbildningsledarens utan att personen kallas för studievägledare. Vid ca hälften av dessa är en särskild person utsedd för att fungera som handledare eller mentor åt varje student.

Tänkbara för- och nackdelar med dessa olika organisationsformer diskuteras i kapitlet om studievägledning.

Resurser och omfattning

En uppskattning av antalet helårsstudenter jämfört med antal årsarbeten inom studievägledning visar att det går mellan ca 400 och 2 000 studenter per årsarbete. Antalet årsarbeten är dock svårt att uppskatta då den lokala studievägledningen oftast utförs på deltid och delar av vägledningen i praktiken i varierande omfattning utförs av lärarna m.m.

De personer som arbetar med studievägledning har i princip två typer av utbildning, antingen inom vägledning eller beteendevetenskap, eller inom det ämnesområdet som de arbetar inom.

Tillgängligheten, dvs. öppettider till studievägledningen, varierar, men tycks i stort sett möta den efterfrågan som finns. Runt ansökningsperioden på våren och hösten är dock tillgängligheten begränsad. På exempelvis Södertörns högskola möter man det genom att öka bemanningen på det samlade väglednings- och informationstorget ”Kompassen” när efterfrågan är som störst.

Bilaga 3: Kort beskrivning av karriärvägledningen

I den här bilagan redogör vi i huvudsak för den karriärvägledning som bedrivs vid högskolornas arbetslivscentrum eller motsvarande, dvs. den karriärvägledning som ges i steg III enligt figur 1 nedan.

Verksamheten

Ungefär hälften av alla universitet och högskolor uppger att de har karriärvägledning, antingen i form av ett arbetslivscenter med två till fyra anställda, oftast med beteendevetenskaplig utbildning, eller som en tydlig, avgränsad del av studievägledningen. Många har sin förebild i Storbritannien, USA och Kanada, där många universitet har så kallade *career centers*. I mars 1996 startade Sveriges första arbetslivscenter för studenter vid Lunds universitet.

De olika delarna av verksamheten inom karriärvägledningen kan beskrivas i tre steg enligt figuren nedan. Första steget omfattar de insatser som riktar sig till presumtiva studenter. Steg två är den karriärvägledning som är integrerad i utbildningen. Det tredje, och sista, steget är aktiviteter som direkt syftar till att stödja studenter som ska ge sig ut på arbetsmarknaden.

Verksamheten utvärderas eller följs upp på något sätt vid ca tio lärosäten.

Organisation och styrning

Av de lärosäten som har karriärvägledning i form av ett arbetslivscenter finns centret i ca hälften av fallen inom den studieadministrativa avdelningen. Så är fallet exempelvis vid Handelshögskolan i Stockholm, Högskolan i Jönköping och Stockholms universitet. Resterande hälft har sitt arbetslivscenter inom en så kallade samverkansavdelning, till exempel Högskolan i Skövde, KTH och Karlstads universitet. Vid ytterligare något lärosäte finns ett arbetslivscenter vid både den studieadministrativa avdelningen och samverkansavdelningen. Södertörns högskola har exempelvis valt en sådan lösning. Vid universiteten i Lund och Göteborg finns karriärvägledning såväl på central nivå som inom vissa fakulteter. Vid några få

lärosäten, däribland Högskolan i Halmstad och Högskolan i Gävle, finns karriärvägledning som en tydlig, avgränsad del av studievägledningen.

Det bör också noteras att bland annat KTH och Chalmers nämner kårens arbetsmarknadsutskott som en viktig komplementär organisation till den egna verksamheten med karriärvägledning.

Externa samarbeten

Universitet och högskolor samarbetar med externa intressenter i konkret verksamhet och genom att lärosätet får extern delfinansiering av verksamheten. Alla lärosäten med karriärvägledning har samarbete, men på olika sätt och i olika omfattning. När det gäller verksamhetsmässigt samarbete kan det handla om att arbetsförmedlingen erbjuder sina tjänster, föreläsningar av potentiella arbetsgivare och studiebesök vid företag. Bredare extern samverkan och extern delfinansiering finns framför allt vid universiteten i Umeå och Linköping.

Figur 1. Karriärvägledning enligt en beskrivning i tre steg

Bilaga 4: Kort beskrivning av studenthälsovården

Verksamheten

Flertalet högskolors studenthälsovård är inriktad mot förebyggande vård mot studierelaterade psykosociala problem och på många högskolor även studierelaterade medicinska problem. Några högskolor anger att de har ett företagshälsovårdsperspektiv. Många understryker att studenthälsovården ska vara ett komplement till övrig offentlig vård och visar på vikten av att remittera eller hänvisa vidare när den sökandes problem ligger utanför högskolans ansvar och kompetens. Exempel på verksamhet vid studenthälsan är samtalsstöd, hälsopromotion och studiemiljöarbete. Till det kommer preventivt arbete vad gäller alkohol, och på några håll även kring sexuellt överförbara könssjukdomar. Ett fåtal har även motionsverksamhet som en del av studenthälsovården. På många håll deltar studenthälsan i introduktionen av nyantagna studenter och även i högskolans arbetsmiljöarbete.

Den mesta vården som ges är individuell, men det finns även en del gruppverksamhet, ofta i form av kurser och föreläsningar. Flera av lärosätena anger att de vill utöka sin gruppverksamhet eftersom de anser att detta är ett bra sätt att arbeta förebyggande och nå många studenter. Samtidigt påpekar många att psykiska besöksorsaker har ökat de senaste åren, och därmed också efterfrågan på individuellt stöd.

Samarbete med andra aktörer

Samarbetet mellan studenthälsovården och andra vårdgivare är omfattande. Ofta finns samarbete med en närliggande vårdcentral, ibland genom ett formaliserat samarbete där högskolan direkt kan hänvisa studenten vidare. Ibland köper högskolan in timmar av exempelvis sjuksköterska eller läkare som ett komplement till studenthälsovårdens egen kompetens. Många arbetar nära den öppna psykiatrivården, ungdomsmottagningarna och även högskolans egen företagshälsovård. Kommunen, Centrala studiemedelsnämnden och länsstyrelsen nämns som samarbetspartners utanför högskolan. Inom högskolan finns samarbete med studentkårerna, med representanter från studievägledningen och med institutioner och utbildningar. Många högskolor anger också att studenthälsovård vid öv-

riga högskolor i landet utgör ett viktigt nätverk för verksamheten. Utöver dessa samarbeten har närmare en fjärdedel av högskolorna en studentpräst eller studentdiakon knuten till studenthälsan, en tjänst som kyrkan finansierar.

Organisation och styrning

Drygt hälften av landets lärosäten driver studenthälsovården i egen regi. Av den hälft som har studenthälsovården utlagd på olika sätt är det vanligaste att ha ett avtal med ett annat lärosäte. Det har ungefär en fjärdedel av högskolorna. Exempelvis är Stockholms universitet huvudman för Studenthälsan i Stockholm till vilken ett tiotal högskolor är anslutna, bland annat flera av de konstnärliga högskolorna, Lärarhögskolan i Stockholm och GIH. Vid Lärarhögskolan har studenterna också tillgång till en mindre mottagning på campus med psykologisk rådgivning. Danshögskolan har kompletterat Studenthälsan i Stockholms utbud med en egen sjukgymnast. Andra exempel på utlagd studenthälsovård är SLU som finns på flera ställen i landet och har avtal med närliggande lärosäten. I Göteborg har Göteborgs universitet och Chalmers gått ihop och upphandlat studenthälsovården av Göteborgs förenade studentkårer. Några andra lärosäten har avtal med andra vårdgivare, exempelvis Previa eller landstinget.

I de fall som studenthälsovården drivs i egen regi ligger den oftast på den studieadministrativa avdelningen, studentcentrum eller motsvarande. Ibland finns den som en egen enhet på den centrala förvaltningen och i ett enstaka fall direkt underställt rektor. När den sorterar under den studieadministrativa avdelningen är ofta någon ur personalen från studenthälsovården verksamhetschef, och i vissa fall är det den studieadministrativa chefen. I de fall verksamhetschefen inte har en medicinsk utbildning är ibland någon av personalen utsedd att vara medicinskt ansvarig för verksamheten.

På många lärosäten finns olika typer av styr- och rådgivande grupper för studenthälsovården. I dessa ingår, i varierande utsträckning, representanter för studentkåren, fakulteter, institutioner, studievägledning, företagshälsovård och landsting.

Resurser och omfattning

Antalet årsarbeten inom studenthälsan varierar naturligtvis, beroende på hur stort lärosätet är, mellan ett och närmare tio. En uppskattning av antalet årsarbeten i förhållande till antalet helårsstudenter visar att det oftast

är mellan 1 000 och 3 000 studenter per årsarbete, men det kan i vissa fall vara så många som 4 000–5 000 studenter per årsarbete.

Tillgängligheten mätt i öppettider varierar naturligtvis, bland annat för att antalet årsarbeten varierar. Ett annat mått på tillgänglighet är hur långa väntetiderna är vid de olika mottagningarna för studenthälsovård. Överlag är väntetiderna korta, med några undantag då det är upp till tre veckors väntan på samtalsstöd. Personalen är medveten om detta och är vid perioder av längre väntetider mån om att prioritera de riktigt akuta fallen.

Kompetensprofilerna inom studenthälsovården varierar. Följande kompetenser finns i olika konstellationer: folkhälsopedagog, kurator, sjuksköterska, barnmorska, psykolog, psykiater, allmänläkare och sjukgymnast. Vid en del stora lärosäten, exempelvis vid Uppsala, Stockholms och Lunds universitet, har man en mycket bred kompetens med läkare, sjuksköterska, kurator, sjukgymnast m.m. Andra högskolor erbjuder kurator och sjuksköterska, ibland i kombination med folkhälsopedagog, som vid Luleå tekniska universitet och Örebro universitet. Vid ett fåtal lärosäten har man fokuserat på samtalsstöd och valt bort den medicinska kompetensen; detta gäller Högskolan Dalarna, Mälardalens högskola och Högskolan i Skövde. I några fall ingår samordnaren för funktionshindrade studenter i studenthälsovården och vid många lärosäten finns en studentpräst eller motsvarande som finansieras av kyrkan.

